

การพรรณนาภาษาต้ง (กัม) ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

Description of Dong (Kam) Language in China

เมชฌ สอดส่องกฤษ

สาขาภาษาและวรรณคดีตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Email: metchaweiqing@hotmail.com

บทคัดย่อ

ต้ง หรือ กัม เป็นภาษาที่พูดโดยชนกลุ่มน้อยชาวต้งในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นักวิชาการจีนจัดภาษาต้งไว้ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต สาขาจ้วง-ต้ง แขนงต้ง-ส่วย บทความนี้มุ่งนำเสนอข้อมูลทางภาษาศาสตร์ของชนกลุ่มน้อยเผ่าต้งในประเทศจีน โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากผลงานของนักวิชาการจีน เนื้อหาของบทความนำเสนอประเด็นสำคัญสามเรื่อง คือ 1. ข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต้ง 2. การพรรณนาทางภาษาศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย (1) การจัดแบ่งตระกูลภาษา (2) ระบบเสียง (3) ระบบคำ (4) ระบบไวยากรณ์ (5) ภาษาถิ่น และ 3. ระบบการเขียนอักษรภาษาต้ง จากการศึกษาพบว่า ภาษาต้งที่นักภาษาศาสตร์ต่างชาติศึกษากับมุมมองของนักวิชาการจีนยังมีข้อแตกต่างกันหลายประการ เช่น การจัดแบ่งตระกูลภาษา ระบบเสียง ระบบคำและระบบไวยากรณ์ เนื่องจากนักภาษาศาสตร์จีนใช้วิธีที่เป็นแบบแผนทางภาษาศาสตร์จีนในการวิเคราะห์ ที่ผ่านมานักวิชาการไทยมีโอกาสดูแลข้อมูลภาษาต้งจากผลงานของนักภาษาศาสตร์ตะวันตกและนักภาษาศาสตร์ไทย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เป็นข้อเขียนของนักวิชาการจีนผู้ซึ่งใกล้ชิดกับชาวต้งมากที่สุด ในบทความนี้จะได้นำเสนอเพื่อให้เป็นข้อมูลสำหรับนักวิชาการชาวไทยได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

คำสำคัญ : ต้ง กัม ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ภาษาตระกูลไท

Abstract

Dong [Kam1] is a language spoken by the Dong ethnic group in China. Chinese scholars have classified it into a Sino-Tibetan language family, Zhuang-Dong branch, Dong-Sui group. This article is a description of the linguistic style of Dong language and presents three main issues: 1. Dong ethnic information; 2. Dong language description which consists of (1) language category, (2) phonology, (3)

word system, (4) grammar, and (5) dialect; and 3. Dong characters. Investigation revealed that there are different points of view on language descriptions among foreign and Chinese linguists. Previous Thai researchers mostly studied Dong language from foreign scholars' research, not that of Chinese scholars living in the same country with Dong people. This article provides information about Dong language based on the work of Chinese scholars for Thai scholars who wish to conduct further research related to the topic in the future.

Keywords: Dong: Tung: Kam: Sino-Tibetan language family: Tai language family

ข้อตกลงเบื้องต้น

นอกเหนือจากการนำเสนอข้อมูลภาษาตั้งแล้ว ความมุ่งหมายอีกประการหนึ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอก็คือ มุมมองการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์แบบจีน จึงเจตนาใช้คำศัพท์ที่แปลจากภาษาจีน ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับคำศัพท์วิชาการที่นักภาษาศาสตร์ไทยใช้ ดังนั้น ในเบื้องต้นนี้จึงขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. **พยางค์เปิด** ภาษาจีนใช้คำว่า 舒声韵 Shū shēngyùn แปลตามตัวอักษรหมายถึง “สระเสียงคลาย” คือพยางค์ที่ลงท้ายด้วยสระเดี่ยว อรรหสระ และเสียงนาสิก ตรงกับคำศัพท์ที่นักภาษาศาสตร์ไทยใช้ว่า “พยางค์เป็น”

2. **พยางค์ปิด** ภาษาจีนใช้คำว่า 促声韵 Shù shēngyùn แปลตามตัวอักษรหมายถึง “สระเสียงสั้น หรือ สระเสียงกระชับ” คือพยางค์ที่ลงท้ายด้วยเสียงกัก ตรงกับคำศัพท์ที่นักภาษาศาสตร์ไทยใช้ว่า “พยางค์ตาย”

3. **สระ** ภาษาจีนใช้คำว่า 音韵 Yīnyùn แปลว่า “เสียงสระ” การวิเคราะห์ระบบเสียงสระแบบจีน ส่วนที่อยู่ถัดจากพยัญชนะต้นนับเป็นเสียงสระทั้งหมด เช่น คำว่า tian เสียงสระทั้งหมดของคำนี้คือ /ian/ เสียง /t/ เป็นพยัญชนะต้น ในสระทั้งหมดของคำนี้ เสียง /i/ เป็นหัวสระ (韵头 yùntóu) เสียง /a/ เป็นท้องสระ (韵腹 yùnfù) และเสียง /n/ เป็นหางสระ (韵尾 yùnwěi) ส่วนที่ภาษาจีนเรียกว่า “เสียงสระ” นี้ ตรงกับคำศัพท์ที่นักภาษาศาสตร์ไทยใช้ว่า “ส่วนท้ายพยางค์” (syllable rime)

4. **เสียงพยัญชนะเปลี่ยนเป็นริมฝีปาก** ภาษาจีนเรียกว่า 唇化声母 Chún huà shēngmǔ ได้แก่พยัญชนะที่มีการออกเสียงฐานกรณของพยัญชนะเดิมแล้วเลื่อนไปริมฝีปาก คล้ายกับพยัญชนะควบกล้ำ กว- คว- ตรงกับคำศัพท์ที่นักภาษาศาสตร์ไทยใช้ว่า การออกเสียงแบบห่อปากไปพร้อมกัน (labialization)

5. เสียงพยัญชนะเปลี่ยนเป็นเพดาน ภาษาจีนเรียกว่า 腭化声母 È huà shēngmǔ ได้แก่พยัญชนะที่มีการออกเสียงฐานกรณของพยัญชนะเดิมแล้วเลื่อนไปเพดานเสียงชนิดนี้คล้ายกับการออกเสียงภาษาไทย พย- สย- ตรงกับคำศัพท์ที่นักภาษาศาสตร์ไทยใช้ว่า การออกเสียงแบบยกลิ้นส่วนหน้าไปพร้อมกัน (palatalization)

บทนำ : ข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต้ง

“ต้ง” เป็นชื่อของภาษาและชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่ง มีถิ่นฐานในสามมณฑลของประเทศจีน คือ กุ้ยโจว¹ ยูนนานและหูหนาน ชาวด้ง เรียกตัวเองว่า [kam1]² มีบางพื้นที่ส่วนน้อยออกเสียงว่า [lam1] หรือ [tɔm1] นักภาษาศาสตร์แยกออกมาจากสมาชิกในภาษาตระกูลไท โดยจัดให้เป็นภาษาที่มีความใกล้ชิดกับภาษา ตระกูลไท เรียกชื่อว่า ตระกูลภาษากัม-ส่วย(หรือส่วย)³ ในขณะที่มุมมองของนักวิชาการจีนจัดไว้ในตระกูลใหญ่จีน-ทิเบต สาขาภาษากัม-ต้ง แขนงภาษากัม-ส่วย ความสำคัญของภาษากัม-ต้งประการแรกคือเป็นภาษาที่มีความใกล้ชิดกับภาษาตระกูลไทที่มีพูดอยู่แต่เฉพาะในประเทศจีนเท่านั้น และประการที่สองซึ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ การมีระบบเสียงวรรณยุกต์ที่ซับซ้อนมากที่สุดในบรรดาภาษาตระกูลไท เนื่องจากการเกิดระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษากัม-ต้งเป็นผลมาจากสระพยางค์ปิดและสระพยางค์เปิด ลักษณะนี้เองที่โอดริคูร์ต (Haudricourt, 1961) ได้ใช้เป็นหลักฐานในการสร้างทฤษฎีมาตรฐานอธิบายการกำเนิดของเสียงวรรณยุกต์

ข้อมูลจากทางการจีน (เมซฌ, 2554) ระบุว่าชนเผ่าต้งมีถิ่นฐานอยู่ในสามมณฑล ได้แก่

มณฑลกุ้ยโจว (贵州省 Guìzhōushěng) บริเวณอำเภอหลี่ผิง (黎平 Lípíng) ฉงเจียง(从江 Cóngjiāng) หรงเจียง (榕江 Róngjiāng) เทียนจู้ (天柱 Tiānzhu) จินผิง (锦屏 Jǐnpíng) ซานซุย (三穗 Sānsuì) เจิ่นหยวน (镇远 Zhènyuǎn) เจี้ยนเหอ (剑河 Jiànhe) ยวี่ผิง (玉屏 Yùpíng) ชาวด้งในมณฑลกุ้ยโจวมีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ 480,000 คน (ข้อมูล ปี 1979)

¹ ชื่อมณฑลกุ้ยโจวนี้ ในเอกสารต่าง ๆ มีชื่อเรียกต่างกันหลายชื่อ เช่น ไกวเจา, Kweichow, Guizhou คือชื่อเดียวกัน หมายถึง มณฑลกุ้ยโจว (贵州 Guìzhōu)

² คำเรียกชื่อนี้น่าสนใจ เนื่องจากมีหลายภาษาในตระกูลไทเรียกชื่ออย่างภาษาไทยกลุ่ม ป. และภาษาไทยกลุ่ม พ. ว่า “ก่า (กัม)” หรือ “คำ” เช่น ก่าเมือง (คำเมือง ภาษาไทยถิ่นเหนือ) ก่าตี้ (คำตี้ ภาษาตระกูลไทในอินเดีย และพม่า) ก่ายัง (คำยัง ภาษาตระกูลไทในอินเดีย)

³ ผู้เขียนเรียกชื่อว่า ส่วย เพราะออกเสียงตามอักษรจีนที่นักภาษาศาสตร์จีนใช้เรียกชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์นี้ คือ 水 Shuǐ

มณฑลหูหนาน (湖南省 Húnánshěng) บริเวณอำเภอซินหว่ง(新晃 Xīnhuǎng) จิ่งเจี้ยน(靖县 Jìngxian) ทงเต้า (通道 Tōngdào) ในเขตปกครองตนเองเผ่าจ้วง ชาวต้งในมณฑลหูหนานมีจำนวนประชากรรองลงมา คือ 190,000 คน (ข้อมูล ปี 1979)

มณฑลกวางซี (广西 Guǎngxī) บริเวณอำเภอซานเจียง (三江 Sānjiāng) หลงเซิ่ง(龙胜 Lóngshèng) หรงสูย(融水 Róngshuǐ) ชาวต้งในมณฑลกวางซีมีจำนวนประชากรน้อยที่สุด คือ 140,000 คน (ข้อมูล ปี 1979)

ข้อมูลจากการสำรวจประชากรในปี 1979 ชาวต้งมีประชากรราว 8 แสนคน แต่จากการสำรวจจำนวนประชากรครั้งที่ 5 ของจีนในปี 2000 ชนกลุ่มน้อยเผ่าต้งมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก โดยมีประชากรทั้งสิ้น 2,960,293 คน

ในชุมชนที่มีชาวต้งอาศัยอยู่ โดยเฉพาะถิ่นต้งใต้ที่มีผู้พูดจำนวนมาก (เกี่ยวกับภาษาถิ่น จะอธิบายในหัวข้อภาษาถิ่นเป็นลำดับต่อไป) ภาษาต้งเป็นภาษาหลักที่ชาวต้งใช้ในการสื่อสาร ในโรงเรียน สถานที่ราชการต่างๆ ก็ใช้ภาษาต้งเป็นภาษากลาง ทำให้ชาวต้งได้ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางภาษาไว้ได้ แต่เหตุนี้ทำให้ชาวต้งได้รู้ภาษาจีนน้อยกว่าชาวต้งเหนือ ขณะเดียวกันชาวต้งเหนือซึ่งมีจำนวนประชากรน้อยกว่าก็มีแนวโน้มในการใช้ภาษาจีนมากกว่าเช่นกัน ภายหลังการปฏิวัติวัฒนธรรมของประเทศจีน (1949) เป็นต้นมา เหตุที่เป็นประชาชนของประเทศจีน การกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของรัฐบาลจีน ทำให้ภาษาของชนกลุ่มน้อยต่างๆ ได้รับอิทธิพลจากภาษาจีนเป็นอย่างมาก ในพื้นที่ที่มีชาวต้งอาศัยอยู่ไม่มาก หากอยู่ใกล้กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประชากรมากกว่า ชาวต้งก็จะสามารถพูดภาษาอื่นนั้นได้ หรือไม่ก็ใช้ภาษาจีนเป็นภาษากลางในชีวิตประจำวันในการติดต่อสื่อสารกับชนเผ่าอื่น แม้กระทั่งในกลุ่มชาวต้งด้วยกันเอง

การพรรณนาภาษาต้งในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

1. การจัดแบ่งตระกูลภาษา

หนังสือเล่มสำคัญที่ผู้เขียนอ้างอิงคำศัพท์และข้อมูลภาษามาเรียบเรียงในบทความนี้ คือ หนังสือเรื่อง “ปริทรรศน์ภาษาต้ง” เขียนโดย เหลียงหมิ่น นักภาษาศาสตร์รู้จักหนังสือเล่มนี้ในชื่อ Dong Yu Jianzhi และรู้จักชื่อผู้เขียนในชื่อ Liang Min ตรงกับชื่อภาษาจีนคือ 《侗语简志 Dǒngyǔ jiǎn zhì》 (梁敏 Liáng Mǐn, 1979) โดยเก็บข้อมูลคำศัพท์และศึกษาวิเคราะห์ภาษาต้งที่เขตชุมชนเซอเจียง(车江 Chē jiāng) ในชุมชนนี้ประกอบด้วยหมู่บ้านต่างๆ หลายหมู่บ้าน เช่น บ้านเซอจ้าย (车寨 Chē zhài)

บ้านจ้ายโถว(寨头Zhài tóu) บ้านจางหลวี่(章鲁Zhāng lǔ) บ้านมายจ้าย(麦寨Mài zhài) บ้านเยว่จ้าย (月寨 Yuè zhài) บ้านโซวจ้าย (口寨Kǒu zhài) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผลงานพจนานุกรม งานวิจัย หนังสือ บทความ เอกสาร และสื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอื่นๆ ที่นำมาศึกษาประกอบกัน เช่น พจนานุกรมภาษาต้ง-ฮั่น (โอว เอ็งหยวน, 2004). งานวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบไวยากรณ์ภาษาดั้งกับภาษาจีน. (สือ หลิน, 1997) บทพรรณนาลักษณะเด่นทางไวยากรณ์ภาษาดั้ง. (สือ ย่วนปิง, 2006) สื่อ วิดีทัศน์ห้องเรียนภาษาดั้งพื้นฐาน 1-15. (อู๋ผิงฮวน, 2012) เป็นต้น แต่วิธีการถ่ายทอดเสียงภาษาดั้งของนักวิชาการจีนต่างกันสองระบบ คือ ส่วนหนึ่งใช้ตัวอักษรสากล อีกส่วนหนึ่งใช้ระบบการเขียนอักษรภาษาดั้งที่พัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อให้การนำเสนอในบทความนี้เป็นระบบเดียวกันและง่ายต่อการศึกษานักภาษาศาสตร์ไทย จึงจะใช้ระบบเสียงตัวอักษรสากลของเหลียงหมิ่นเป็นหลัก

ภาษาที่ชาวดั้งใช้คือภาษาดั้ง(侗语 Dòngyǔ) ชาวดั้งเรียกภาษาของตัวเองว่า /kam1/ นักวิชาการจีนจัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต (汉藏语系 Hànzàng yǔxì) สาขาภาษาจ้วง-ต้ง (壮侗语族 Zhuàng Dòng yǔZú) แขนงภาษาดั้ง-ส่วย (侗水语支 Dòng Shuǐ yǔzhī) แบ่งออกเป็นสองสำเนียงภาษาคือ สำเนียงต้งเหนือและสำเนียงต้งใต้ ไม่มีภาษาอักษรเป็นของตัวเอง ส่วนใหญ่ใช้อักษรจีน มีการประดิษฐ์ภาษาอักษรโดยใช้อักษรโรมันขึ้นใช้ เมื่อปี ค.ศ. 1958

ภาษาดั้งมีลักษณะร่วมที่ใกล้เคียงกับภาษาต่างๆในแขนงต้ง-ส่วย ได้แก่ (เนื้อหา รายละเอียดและตัวอย่างคำ จะได้อธิบายในลำดับถัดไป)

1. พยางค์ทุกพยางค์ประกอบด้วยพยัญชนะสระและวรรณยุกต์ ซึ่งระบบเสียงวรรณยุกต์ถือเป็นลักษณะร่วมที่สำคัญ คือ หางสระมีอิทธิพลต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ที่ต่างกัน

2. มีเสียงหางสระ ภาษาดั้งมี 8 เสียง แบ่งเป็น อรรถสระ/i,u/ และพยัญชนะ /m, n, ŋ, p, t, k/

3. มีคำศัพท์ร่วมเชื้อสาย ส่วนมากเป็นคำโดดพยางค์เดียว วิธีการประสมคำมีรูปแบบและลักษณะเหมือนกัน

4. ลักษณะทางไวยากรณ์เหมือนกัน โครงสร้างไวยากรณ์พื้นฐานคือ [S+V+O] มีการวางคำขยายไว้หลังคำหลัก

เนื่องจากภาษาดั้งมีทั้งคำเฉพาะเผ่าพันธุ์ คำร่วมเชื้อสายในตระกูลไท มีบางคำพ้องกับภาษาไทยถิ่นต่างๆ และคำพ้องที่คล้ายกับภาษาจีน ตลอดทั้งบทความนี้

หากพบคำประเภทนี้จะได้อรรถาธิบายไว้ โดยใช้รูปแบบดังนี้ ภาษาจีน (จ.= คำจีน ฟินอิน, ความหมาย) ภาษาไทยถิ่นอีสาน (อ.=คำ, ความหมาย) ภาษาไทยถิ่นเหนือ (น.=คำ, ความหมาย) ซึ่งในการระบุความหมายของคำนั้น หากมีความหมายต่างกันจะระบุความหมายของภาษาที่นำมาเปรียบเทียบ หากมีความหมายเหมือนกันก็จะไม่ระบุความหมาย

2. ระบบเสียง

2.1 พยัญชนะ นักวิชาการจีนแบ่งเสียงพยัญชนะในภาษาดังเป็นสามประเภท คือ

(1) เสียงพยัญชนะเดี่ยว เป็นพยัญชนะเสียงเดี่ยว ฐานกรณไม่เลื่อน
(2) เสียงพยัญชนะเปลี่ยนเป็นริมฝีปาก ภาษาจีนเรียกว่า 唇化声母 Chún huà shēngmǔ ได้แก่พยัญชนะที่มีการออกเสียงฐานกรณของพยัญชนะเดิมแล้วเลื่อนไปริมฝีปาก คล้ายกับพยัญชนะควบกล้ำ กว- คว- ในภาษาไทย

(3) เสียงพยัญชนะเปลี่ยนเป็นเพดาน ภาษาจีนเรียกว่า 腭化声母 È huà shēngmǔ ได้แก่พยัญชนะที่มีการออกเสียงฐานกรณของพยัญชนะเดิมแล้วเลื่อนไปเพดาน เสียงชนิดนี้คล้ายกับการออกเสียงภาษาไทย พย- สย-

ข้อมูลการวิเคราะห์ระบบเสียงในหนังสือ “ปริทรรศน์ภาษาดัง” (เหลียงหมิ่น, 1979) และระบบการเขียนอักษรภาษาดังปัจจุบันที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ระบบเสียงแต่เดิม(โอวเอ็งหยวน, 2004) สรุปว่าพยัญชนะต้นภาษาดังมีทั้งหมด 32 เสียง แบ่งเป็น 1) เสียงพยัญชนะเดี่ยว 22 เสียง 2) เสียงพยัญชนะเปลี่ยนเป็นเพดาน 7 เสียง และ 3) เสียงพยัญชนะเปลี่ยนเป็นริมฝีปาก 3 เสียง ดังข้อมูลในตารางต่อไปนี้

p	ph	m	f	w		pj	phj	mj		wj
ts	tsh		s							
t	th	n		l		tj	thj			lj
t	th	ŋ	ɛ	j						
k	kh	ŋ				kw	khw	ŋw		
ʔ			h							

คำอธิบายเสียงพยัญชนะ

1. เสียงพยัญชนะภาษาดังมีการเปรียบเทียบของเสียงพ่นลมกับไม่พ่นลม จัดว่าเป็นภาษาไทยกลุ่ม พ.

2. เสียงพยัญชนะฐานกรณ์ริมฝีปาก /p,ph,m,w/ และฐานกรณ์ปลายลิ้น /t,th,l/ ทั้งเสียงไม่พ่นลมและเสียงพ่นลม มีคู่เปรียบต่างกับเสียงเปลี่ยนเป็นเพดาน คือ /pj,phj,mj,wj/ และ/tj,thj,lj/
3. เสียงพยัญชนะฐานกรณ์โคนลิ้น /k,kh,ŋ/ ทั้งเสียงไม่พ่นลมและเสียงพ่นลม มีคู่เปรียบต่างกับเสียงพยัญชนะเปลี่ยนเป็นริมฝีปาก คือ /kw,khw,ŋw/
4. เสียง /tj,thj,ts,tsh,f,wj/ เป็นพยัญชนะที่ได้รับอิทธิพลมาจากคำยืมภาษาจีน คนหนุ่มสาวที่เรียนภาษาจีนจะออกเสียงเหล่านี้ได้ แต่ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนภาษาจีนจะออกเสียงเหล่านี้เป็น /t, th,s (สำหรับเสียง ts,tsh), w, j/ ตามลำดับ
5. คำที่ขึ้นต้นด้วยเสียงสระ คือคำที่มีพยัญชนะ /ʔ/ นำหน้า ในบทความนี้จะละไว้

จุดที่น่าสนใจของระบบเสียงพยัญชนะในภาษาตั้งคือ การสูญหายของเสียงก้อง จากหลักฐานคำศัพท์ภาษาตั้งบางถิ่นชี้ให้เห็นว่าภาษาตั้งเคยมีพยัญชนะต้นเสียงก้อง คือ ภาษาตั้งสำเนียงหรงสูย (融水 Róng shuǐ) ออกเสียงแบบมีเสียงก้องนำหน้า เช่น /dja1/ “ตา(eye)” /djam1/ “บ่อน้ำ”

จากการเปรียบเทียบกับภาษาอื่นๆในสาขาจ้วง-ต้ง พบว่ายังมีเสียงก้องอยู่สองเสียงหรือสองชุดกล่าวคือ ภาษาจ้วง และภาษาปู้อี้ มีเสียง ʔb, ʔd ภาษาสูยมีเสียง ʔb, ʔd และ ʔb,^hd ภาษาเหมาหนานมีเสียง ʔb, ʔd และ ʔb,^hd, ^hd,^hg แต่ภาษาตั้งไม่หลงเหลือเสียงเหล่านี้แล้ว เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ภาษาในสาขาเดียวกันออกเสียงก้องพบว่า ภาษาตั้ง ออกเสียงเป็นเสียงอื่นที่มีฐานกรณ์ใกล้เคียงกันและออกเสียงอย่างไม่มีเสียงก้องนำ คือ

ตัวอย่างคำ	จ้วง	สูย	เหมาหนาน	ต้ง
	ʔb, ʔd	ʔb, ʔd	ʔb, ʔd	m,l
		ʔb, ^h d	ʔb, ^h d	p,t
บาง	ʔba:ŋ1	ʔba:ŋ 1	ʔba:ŋ2	ma:ŋ 1
ดี	ʔdei1	ʔda:i1	ʔda:i2	la:i1
ผู้ชาย	sa:i1	ʔba:n1	ʔba:n1	pa:n1
ตา(eye)	ta1	^h da1	^h da1	ta1

2.2 เสียงสระ

หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์เสียงสระในทางภาษาศาสตร์จีน มีดังนี้

1. เสียงสระเดี่ยว

2. เสียงสระที่มีมากกว่าหนึ่งเสียง แบ่งเป็น ห้วสระ ท้องสระและหางสระ ดังนี้

2.1 ห้วสระ คือสระตัวแรก

2.2 ท้องสระคือสระตัวที่สองในสระที่มีสามเสียง เช่น /ian/ เสียง /i/ เป็นหัวสระ /a/ เป็นท้องสระ และ /n/ เป็นหางสระ

2.3 หางสระ แบ่งเป็น

(1) หางสระที่เป็นอรรถสระ /i,u/ เช่น สระ /iu/ เสียง /i/ เป็นเสียงสระเดี่ยว เสียง /u/ เป็นหางสระที่เป็นอรรถสระ

(2) หางสระที่เป็นเสียงนาสิก /m,n, ŋ/ เช่น สระ /in/ เสียง /i/ เป็นเสียงสระเดี่ยว เสียง /n/ เป็นหางสระที่เป็นเสียงนาสิก

(3) หางสระที่เป็นพยัญชนะเสียงกัก /p,t,k/ เช่น สระ /ip/ เสียง /i/ เป็นเสียงสระเดี่ยว เสียง /p/ เป็นหางสระที่เป็นเสียงพยัญชนะเสียงกัก

จากหลักเกณฑ์ของหางสระในข้อ 2.3 ข้างต้น หางสระแบบที่ (1) และแบบที่ (2) เรียกว่าพยางค์เปิด หางสระแบบที่ (3) เรียกว่าพยางค์ปิด ดังนั้นนักภาษาศาสตร์จึงวิเคราะห์ให้ภาษาดังมีเสียงสระจำนวนทั้งสิ้น 56 เสียง ดังนี้

a	a:i	a:u	a:m	a:n	a:ŋ	a:p	a:t	a:k
			am	an	aŋ	ap	at	ak
	oi	ou	om	on	oŋ	op	ot	ok
e:		eu	em	en	eŋ	ep	et	ek
i:		iu	im	in	iŋ	ip	it	ik
o:	oi		om	on	oŋ	op	ot	ok
u:	ui		um	un	uŋ	up	ut	uk
ɿ:								

คำอธิบายเสียงสระ

1. สระเดี่ยวมีทั้งหมด 6 เสียง คือ /a,e,i,o,u,ɿ/ โดยที่สระทุกตัวเมื่อเกิดตามลำพังจะออกเสียงเป็นเสียงยาว แต่จะออกเสียงเป็นเสียงสั้นเมื่อมีหางสระและไม่มีการเปรียบเทียบยกเว้นเสียงสระ /a/ มีการเปรียบเทียบของเสียงสั้นกับเสียงยาวเมื่อมีหางสระ

2. เสียงสระ /ə/ ไม่ปรากฏเป็นเสียงสระเดี่ยว
3. เสียงสระ /ɿ/ เป็นเสียงสระภาษาจีน มีเฉพาะในคำยืมจากภาษาจีน เกิดกับพยัญชนะของคำภาษาจีน /ts,tsh,s/ เท่านั้น
4. เสียงสระภาษาตั้งทุกเสียงสามารถปรากฏกับทางสระที่เป็นพยัญชนะนาสิก/m,n,ŋ/และพยัญชนะเสียงกัก /p,t,k/ ได้ทุกเสียง
5. เสียงสระทุกเสียงสามารถปรากฏกับทางสระที่เป็นอรรสระได้ ยกเว้น
 - /e/ เกิดกับทางสระ /u/ เท่านั้น ไม่เกิดกับ /i/
 - /a/ เสียงสั้น ไม่เกิดกับทางสระที่เป็นอรรสระ
6. ทางสระที่เป็นพยัญชนะเสียงกัก /p,t,k/ ออกเสียงกัก แต่ไม่ระเบิด

เมื่อเปรียบเทียบกับระบบการเขียนอักษรภาษาตั้งในปัจจุบัน (โอวเอ็งหยวน: 2004) พบว่า เสียงสระภาษาตั้งในปัจจุบันมี 64 เสียง ในจำนวนนี้มีสระที่เป็นคำยืมภาษาจีน 14 เสียง และสระภาษาตั้ง 50 เสียง โดยภาพรวมแล้วระบบเสียงที่เหลียงหมิ่นวิเคราะห์ไว้ไม่แตกต่างไปจากระบบการเขียนอักษรภาษาตั้งในปัจจุบัน ข้อต่างของการวิเคราะห์ระบบเสียงสระของเหลียงหมิ่น และ โอวเอ็งหยวน สรุปได้ดังนี้

- เสียงที่มีในเหลียงหมิ่น ไม่มีในโอวเอ็งหยวน คือ / əu, uɪ/
- เสียงที่มีในโอวเอ็งหยวน ไม่มีใน เหลียงหมิ่น คือ / ə,ow/
- ระบบเสียงใน โอวเอ็งหยวน วิเคราะห์ให้อรรสระในตำแหน่งท้ายพยางค์เป็น /j,w/
- ระบบเสียงใน เหลียงหมิ่น วิเคราะห์ให้อรรสระในตำแหน่งท้ายพยางค์เป็น /i,u/
- เสียงสระประสมเสียงสั้นของเหลียงหมิ่นที่มี /a/ นำหน้า โอวเอ็งหยวน วิเคราะห์ให้เป็นเสียง /ə/

2.3 เสียงวรรณยุกต์

ดังที่ได้เกริ่นไว้ตอนต้นว่าภาษาตั้งเป็นภาษาที่มีระบบเสียงวรรณยุกต์ที่ซับซ้อนมาก ความแตกต่างของเสียงวรรณยุกต์ไม่เพียงแต่มีความซับซ้อนในภาษาถิ่นเดียวกัน แต่ระหว่างภาษาถิ่นต่างๆก็มีความแตกต่างกันที่ซับซ้อนมากด้วย สิ่งที่ทำให้เสียงวรรณยุกต์ภาษาตั้งมีความซับซ้อนนอกจากระดับสูงต่ำและการหักเหแล้ว ยังเกิดจากอิทธิพลของเสียงสระที่แบ่งเป็นพยางค์ปิดและพยางค์เปิดด้วย ทั้งนี้ความสั้นยาวของเสียงสระก็มีผลต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ที่ต่างกันด้วยเช่นกัน จากข้อมูลการวิเคราะห์พบว่า

ภาษาดังมีเสียงวรรณยุกต์ 15 เสียง แบ่งเป็นวรรณยุกต์พยางค์เปิด 9 เสียง และวรรณยุกต์พยางค์ปิด 6 เสียง ดังนี้ (ว.หมายถึง วรรณยุกต์)

ประเภทสระ	ว.	ระดับเสียง	ตัวอย่างคำศัพท์	ตัวอย่างคำศัพท์	ว.	ระดับเสียง	ตัวอย่างคำศัพท์	ตัวอย่างคำศัพท์
วรรณยุกต์พยางค์เปิด	1	55	pa1 ปลา	ja1 ผ้า	1+	35	pha1+ ลีเทา	ja1+ เหลอสองคน
	2	11	pa2 คราด (จ . = 耙 bà)	ja2 สอง				
	3	323	pa3 ป้า	ja:3 ยาว	3+	13	phja3+ พลิก	ja3+ ผ้าขี้ริ้ว
	4	31	pa4 ตักแต่นตำข้าว	ja4 ร้าย				
	5	53	pa5 ไบ	ja5 นา	5+	453	pha5+ แดง (จ.= 破 pò)	ja5+ แดง
	6	33	pa6 ไร่ข้าว	ja6 กล้วย				
วรรณยุกต์พยางค์ปิด	7	55	pak7 ที่ ศเหนือ (จ . = 北 bèi)	jak7 เปียก	7+	35	phok7 สาด (จ . = 泼 pō)	jak7+ ขยันทัน
	8	21	pak8 หัวผักกาด	jak8 สงสาร				
	9	24	pa:k9 ปาก	ja:k9 ทิว	9+	13	pha:k9+ ตี	ja:k9+ ลอบตักปลา
	10	31	pa:k10 ขาว (เผือก)	ja:k10 ปัก				

คำอธิบายเสียงวรรณยุกต์

1. ตารางข้างต้นจะเห็นว่าตัวเลขกำกับเสียงวรรณยุกต์มี 2 ชุด คือชุดตัวเลขเดียวกับชุดตัวเลข+ หมายความว่า เสียงวรรณยุกต์ที่มีตัวเลข+ ในภาษาดังสำเนียงเซอเจียงมีการแปรียบต่างทั้งสองชุดรวมเป็น 15 เสียง แต่ภาษาดังถิ่นย่อยบางสำเนียง เสียงวรรณยุกต์ /1+ 3+ 5+ 7+ 9+/ เป็นเสียงเดียวกันกับวรรณยุกต์ /1 3 5 7 9/ ตามลำดับ เท่ากับว่ามีวรรณยุกต์เพียง 10 เสียง

2. หากพิจารณาเฉพาะระดับหักเหของเสียงวรรณยุกต์ ไม่พิจารณาการมีหรือไม่มีหางสระ จะเห็นว่า มีระดับเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์เปิดซ้ำกับเสียงวรรณยุกต์พยางค์ปิด (พยางค์เปิด=พยางค์ปิด) คือ 1=7 (ระดับเสียง 55) , 4=10 (ระดับเสียง 31), 1+=7+ (ระดับเสียง 35), 3+=9+ (ระดับเสียง 31) นอกจากนี้ยังมีวรรณยุกต์ของพยางค์เปิดกับเสียงวรรณยุกต์พยางค์ปิดบางคู่ที่ใกล้เคียงกันมาก ซึ่งในบางท้องถิ่นก็เป็นเสียงเดียวกัน คือ 2=8 (11/21), 3=9 (323/24) เมื่อตัดเสียงวรรณยุกต์ที่ซ้ำกันออกแล้ว จะเห็นว่า ภาษาต้งมีระดับเสียงวรรณยุกต์ที่แท้จริงเท่ากับ 11 เสียง และเมื่อตัดเสียงวรรณยุกต์ที่คล้ายกันออกก็จะมีวรรณยุกต์เหลือเพียง 9 เสียง ซึ่งตรงกับระบบเสียงภาษาต้งที่เป็นยอมรับในปัจจุบัน (โอวเอียงหยวน:2004) (จะอธิบายในหัวข้อระบบการเขียนภาษาต้งในตอนท้ายบทความ)

2.4 โครงสร้างพยางค์ (C=Consonant ,V=vowel) นักวิชาการจีนตัดสินให้พยัญชนะชุดเปลี่ยนเป็นริมฝีปาก /-w/ กับพยัญชนะชุดเปลี่ยนเป็นเพดาน /-j/ เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว เพราะมองว่าเป็นการออกเสียงของฐานกรณ์เดิมแล้วเปลี่ยนไปเป็นฐานกรณ์อื่นเท่านั้น แต่ฐานกรณ์ของเสียงพยัญชนะที่แท้จริงยังคงตัดสินว่าเป็นพยัญชนะเดิมอยู่ ดังนั้นพยัญชนะต้นในภาษาต้งจึงมีเพียงเสียงเดียวคือ /C/ ส่วนเสียงสระมีสระเดี่ยวกับสระประสม โดยมองว่าสระมีหัวสระ(V) ท้องสระ(V) และหางสระ จะเห็นว่าส่วนที่เป็นหัวสระคือ /V/ แต่ส่วนที่เป็นท้องสระคือ (V) แต่ส่วนที่เป็นหางสระอาจจะเป็นสระ/V/ หรือพยัญชนะ /C/ ก็ได้ ผู้เขียนได้ใช้ข้อมูลคำศัพท์ภาษาต้งในบัญชีคำศัพท์ของเหลียงหมิ่น (1979) วิเคราะห์โครงสร้างพยางค์ดังนี้

C V	ti6	ที่ (จ.=地 di)
	kwe2	ควาย
	ŋu5+	งู
C V V C+หัวสระ+หางสระ	ma:i4	เมีย
	khwa:u3+	เหล้า
	ŋeu5	เยี่ยว (จ.=尿 niào)
C V C C+หัวสระ+หางสระ	la:m2	ลิ้ม
	pət7	เปิด
	thot9+	ถอด (จ.=脱 tuō)

3. ระบบคำ คำในภาษาต้งมีคำที่พ้องกับภาษาในสาขาและแขนงเดียวกันจำนวนมาก เช่น จ้วง บู้ อี้ ไต มู่หล่าว สู้ย เหมาหนาน หลี เป็นต้น ซึ่งจากการเปรียบเทียบพบว่า มีคำศัพท์ที่ร่วมเชื้อสายกับภาษาในแขนงเดียวกัน ได้แก่ มู่หล่าว สู้ย เหมาหนาน

มากที่สุด รองลงมาพ้องกับภาษาจ้วงและไต ส่วนภาษาหลีมีคำศัพท์ร่วมกันน้อยที่สุด และก็มีคำศัพท์เฉพาะเผ่าพันธุ์ภาษาต่งที่ไม่รวมเชื้อสายกับภาษาอื่นอยู่จำนวนหนึ่ง คำศัพท์ส่วนใหญ่เป็นคำโดดพยางค์เดียว คำสองพยางค์เกิดจากการประสมคำของคำโดด แต่ก็มีคำโดดสองพยางค์อยู่จำนวนหนึ่ง นอกจากนี้พบคำโดดสามพยางค์หรือสี่พยางค์บ้างเล็กน้อยแต่เป็นลักษณะการซ้ำหรือเสริมน้ำเสียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 คำโดด แบ่งได้ดังนี้

(1) คำโดดพยางค์เดียว เป็นคำหนึ่งพยางค์ที่มีความหมายในตัวเอง สามารถใช้โดยอิสระได้ ตัวอย่าง คำศัพท์เทียบกับภาษาที่ใกล้ชิดกันในประเทศจีนสามแขนง ทั้งในหัวข้อนี้และตลอดทั้งบทความนี้ คัดเลือกมาจากหนังสือปริทรรศน์ภาษาต่างๆ คือ **แขนงจ้วง-ไต** ได้แก่ ภาษาไต คัดจาก “ปริทรรศน์ภาษาไต” (ยี่ซู่หยงและหลัวเหมยเจิน, 1979) ภาษาจ้วงคัดจาก “ปริทรรศน์ภาษาจ้วง” (เหว่ยซิ่งเหวินและถ่านกว๋อเซิง, 1980) ภาษาบู้อีคัดจาก “ปริทรรศน์ภาษาบู้อี” (ยี่ซู่หยง, 1980) **แขนงต้ง-ส่วย** ได้แก่ ภาษาต้งคัดจาก “ปริทรรศน์ภาษาต้ง” (เหลียงหมิ่น, 1979) ภาษาส่วยคัดจาก “ปริทรรศน์ภาษาส่วย” (จางจวินหฺรุ, 1980) ภาษาเหมาหนานคัดจาก “ปริทรรศน์ภาษาเหมาหนาน” (เหลียงหมิ่น, 1980) ภาษามูหล่าวคัดจาก “ปริทรรศน์ภาษา มูหล่าว” (หวางจวินและเจิงกว๋อเจี๋ย, 1979) และ**แขนงภาษาหลี** ได้แก่ ภาษาหลี คัดจาก “ปริทรรศน์ภาษาหลี” (โอวหยางเจี๋ยย่าและเจิ้งอู๋ซิง, 1979)

คำศัพท์ร่วมเชื้อสาย							
จ้วง-ไต	ไทย	ไป	ตาย	เอา	เรา	ลิ้ม	ลูก
	ไต	pai1	ta:i1	au1	hau2	lum2	luk8
	จ้วง	pai1	ta:i1	au1	rau2	lun2	luuk8
	บู้อี	pai1	ta:i1	au1	zau1	lun2	luuk8
ต้ง-ส่วย	ต้ง	pa:i1	toi1	a:u1	ta:u1	la:m2	la:k8
	ส่วย	pa:i1	tai1	a:u1	"da:u1	la:m2	la:k10
	เหมาหนาน	pa:i1	tai1	a:u1	"da:u1	la:m2	la:k8
	มูหล่าว	pa:i1	tai1	a:u1	hya:u1	la:m2	la:k8
หลี	หลี	hei1	la:u2	dew1	hou1	lu:m5	lu:k7
คำศัพท์เฉพาะเผ่าพันธุ์ภาษาต้ง							
คำ	ความหมาย		คำ	ความหมาย		คำ	ความหมาย
teŋ2	ภูเขา		thit9	จอบ		ja:k10	รั้ว
jel	กบ		won5+	ถั่ง		ma:k10	โคลน
pun1	หมอน		əm3	ยา		ke1	ด้านข้าง

นอกจากนี้ พบลักษณะเด่นประการหนึ่งคือ มีค่านามเรียกชื่อสัตว์ พืช หรือ สิ่งของที่มีลักษณะเดียวกัน กลุ่มก่อนเดียวกัน หรือประเภทเดียวกัน แต่แยกชนิด เช่น **นก** - นกแก้ว นกกระजิบ นกยูง/ **ปลา** - ปลาช่อน ปลาดุก ปลาไหล/ **ต้น** - ต้นไทร ต้นสน ต้นหลิว ภาษาต้งจะมีชื่อเรียกเฉพาะพยางค์เดียวกันสำหรับทุกๆชื่อ ไม่ใช่วิธีประสมคำ เหมือนภาษาอื่น ๆ ตัวอย่างคำเช่น

คำ	ความหมาย	คำ	ความหมาย	คำ	ความหมาย
nok8	นก	pa1	ปลา	se1	เครื่องมือจับสัตว์
a1	กา	ljo4	ปลาดุก	tiu1	เครื่องตักนก
lja:i3+	นกกระจอก	ŋo8	ปลาไหล	tam5	เครื่องตักหนู
ŋa1+	นกหัวขวาน	ŋwat8	ปลาช่อน	pit9	เครื่องตักเสือ

(2) **คำโดดสองพยางค์** คำที่มีมากกว่าหนึ่งพยางค์ แต่ละพยางค์หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของพยางค์ไม่สามารถแยกออกจากกันและมีความหมาย โดยอิสระได้ ไม่ใช่ลักษณะของการเติมหน่วยคำเติมเพื่อให้มีความหมายทางไวยากรณ์ ไตๆ และไม่ใช่คำประสม ตัวอย่างคำเช่น

คำ	ความหมาย	คำ	ความหมาย	คำ	ความหมาย
lɔm2	จักจั่น	tok7 uk9	นกกาเหว่า	ta5	ตะวัน
len6				man1	
ŋo5	ตัวง	ma4 ta:i4	แมลงสาบ	pa5	ธนู
ŋet9				na3+	

3.2 คำประสม คือการนำคำโดดที่มีความหมายในตัวเองมาประสมกัน แล้วเกิดเป็นคำที่มีความหมายที่ใกล้เคียงกับรากคำเดิม หรือเกิดความหมายใหม่ มีหลายวิธีได้แก่ **1. แบบรวมคำ** คือการนำคำโดดสองคำที่มีความหมายในตัวเองมาประสมกัน เมื่อประสมกันแล้วคำทั้งสองต่างแสดงความหมายเท่าๆ กัน ความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกับคำเดิมทั้งสองคำ **2. แบบขยายความ** คือการนำคำสองคำมาเรียงต่อกัน คำหน้าทำหน้าที่บอกความหมายหลัก คำหลังทำหน้าที่ขยายความหมายของคำหน้าให้ชัดเจนขึ้น **3. แบบกริยากรรม** คือ คำประสมที่คำหน้าเป็นคำกริยาและคำที่ตามมาเป็นกรรมที่รับการกระทำของกริยาข้างหน้านั้น เมื่อประสมแล้วเกิดเป็นความหมายใหม่ที่แปรมาจากความหมายเดิมของคำทั้งสอง **4. แบบประธานกริยา** คือ

คำประสมที่คำหน้าทำหน้าที่เป็นประธาน คำที่ตามมาเป็นภาคแสดงบอกลักษณะหรือการกระทำของประธานข้างหน้านั้น 5. **แบบเสริมความ** คือ คำประสมที่คำข้างหน้าเป็นคำที่แสดงความหมายหลักส่วนคำที่ตามมาทำหน้าที่เสริมความหมายของคำข้างหน้าให้ชัดเจนขึ้นแต่ไม่ใช้การขยายความ ดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

รูปแบบคำประสม	ตัวอย่างคำ		
แบบรวมคำ	tin1 mja2 ตีน มือ “ผีมือ, น้ำมือ, การกระทำ”	on3 ma:n6 ปู่ ทวด “บรรพบุรุษ”	lui2 la:n6 (๑.=爛 làn) ลุย เปื่อย “เน่าเปื่อย, ฟูฟ่อง”
แบบขยายความ	nam4 ta1 “น้ำตา” น้ำ ตา	ŋwa1+ lam1 หม่าไล่ “หม่าล่าเนื้อ”	la:k8 sip9 “ลูกเลี้ยง” ลูก รับ
แบบกริยากรรม	sa5 so6 “พักผ่อน” พัก แรง (๑.=ซา, เบา)	pa:i1 sa:u4 “แต่งงาน” ไป ผัว	to3 ta1 “ใส่ใจ, ระมัดระวัง” ต่อ ตา
แบบประธานกริยา	ap7 kuŋ2 “ปากจัด” ปาก มาก	loŋ2 sok7 “ใจแคบ” ท้อง แคบ	sa:i3 ja:i3 “อดทน” ไส้ ยาว
แบบเสริมความ	we4 ma:k9 ทำใหญ่ “อวด เบ่ง, ลำพอง”	ŋu5 tha3+ “ดูถูกดู แคลน” ดูเบา	ljak7+ sai3 “ผิดหวัง, เจ็บปวด” ทนवाई

3.3 การเติมหน่วยคำเติมหน้า มีลักษณะเป็นการเติมเพื่อรวมกลุ่มคำ หรือเพื่อบอกความหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือมีรูปลักษณะอย่างเดียวกัน วิธีการเติมหน่วยคำแบบนี้เป็นการเติมคำที่มีความหมายในตัวเอง แต่ละคำสามารถเป็นอิสระจากกันได้

ตำแหน่งคำ	คำเติม	ความหมาย	ตัวอย่างคำ	
เติมหน้า	la:k10 ~ “ลูก”	ใช้กับสิ่งของที่มีลักษณะเป็นก้อนเป็นเม็ด	la:k10 mui6 ดักแด้ ลูก ไหม	la:k10 eok7+ “ดวงดาว” ลูก ดาว
	a2 ~ (๑.=[a] ā) “คำ หน้า”(นน.)	ใช้เป็นคำนำหน้าคำเรียกญาติ	a2 noŋ4 “น้อง” นน. น้อง	a2 o5 “อา” (น้องชาย) พ้อ นน. อา
	taŋ1 ~ “กัน”	บอกความหมายว่าทำกริยาทั้งสองฝ่าย	taŋ1 heu1+ “ทะเลาะกัน” กัน ตี	taŋ1 tam1 “พบกัน” กัน พบ

an1~ "ตอน"	นำหน้าเพื่อบอก เวลา	an1 na:i6 "ปัจจุบัน" ตอน นี้	an1 man1 "กลางวัน" ตอน วัน
mai4~ "ไม่"	นำหน้าคำกริยาหรือ คุณศัพท์ เต็มแล้ว ทำให้มีความหมาย คล้ายกับคำว่า "การ"หรือ "ความ" ในภาษาไทย)	mai4 tan1 ไม้ กิน "การดำรงชีวิต"	mai4 hu3+ "ความ ทุกข์" ไม้ ขม (จ.= 苦 kǔ, ขม ทุกข์)

3.4 คำซ้ำ คือการพูดคำเดียวกันซ้ำกัน โดยมีรูปแบบการซ้ำสำหรับคำหนึ่งพยางค์ เป็น AA และรูปแบบ AABB สำหรับคำสองพยางค์ เมื่อซ้ำกันแล้วจะเกิดการแปรทางความหมายที่ใกล้เคียงกับคำเดิม เช่น การซ้ำคำนามเพื่อเปลี่ยนจากเอกพจน์เป็นพหูพจน์ การซ้ำคำกริยาเพื่อบอกการกระทำซ้ำ หรือทำแบบไม่ตั้งใจ ทำเรื่อยๆ ทำต่อเนื่อง การซ้ำคำคุณศัพท์เพื่อทำให้เกิดความหมายที่เข้มข้นขึ้น หรือเบาบางลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

AA	man1 วัน	man1 man1	ทุกวัน
	mai4 ไม้	mai4 mai4	ป่าไม้
	ljak8 ลัก	ljak8 ljak8	แอบๆ
	eo5+ แหลม	eo5+ eo5+	แหลมๆ
AABB	tha5+ lui6 ขึ้น ลง	tha5+ tha5+ lui6 lui6	ขึ้นๆ ลงๆ
	la:u3 uk9 เข้า ออก	la:u3 la:u3 uk9 uk9	เข้าๆ ออกๆ
	pot7 a:i5 เปิดไก่อ	pot7 pot7 a:i5 a:i5	เปิดๆ ไก่อ (หมายถึง อาหารการกิน)
	phan5+ pju5+ โยกเยก	phan5+ phan5+ pju5+ pju5+	โยกๆ เยกๆ

3.5 คำซ้อน คือการนำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาซ้อนกัน แต่ความหมายที่แท้จริงอยู่ที่คำใดคำหนึ่งเท่านั้น มักมีรูปแบบของคำแน่นอนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือสลับที่ได้ รูปแบบที่พบคือคำซ้อนสี่พยางค์แบบ /ABAC/ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

en5 ta1 en5 nan1 ลาย ตา ลาย หู	หน้ามิดตาลาย	wen2 ka:u3 wen2 kha1+ ขวาง หัว ขวาง หู	ขวางหูขวางตา
-----------------------------------	--------------	---	--------------

3.6 คำเสริมสร้อย เป็นลักษณะของการใช้เสียงที่ไม่มีความหมายในตัวเองซ้ำกันสองครั้ง เดิมไว้หลังคำกริยาหรือคำคุณศัพท์เพื่อทำหน้าที่เสริมน้ำเสียงบอกสภาพ ลักษณะ หรือเพื่อให้เกิดภาพพจน์และอารมณ์ความรู้สึกมากขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ya5+ แดง	ya5+ee3 ee3	แดงแปดๆ		to3 ลาก	to3 ta:t7 ta:t7	ดึง (บอกลักษณะการดึงฉุดๆ)
ja:i3 ยาว	ja:i3 ye4 ye4	ยาว (บอกลักษณะว่ายาวๆ)		poŋ5 เหวี่ยง	poŋ5 eep7 eep7	เหวี่ยงซิปๆ

3.7 คำยืมจากภาษาจีน จากข้อมูลคำศัพท์พบว่า ภาษาตั้งมีคำที่สัมพันธ์กับภาษาจีนจำนวนมากแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้

(1) **คำศัพท์ร่วมเชื้อสายกับคำศัพท์ยืมเก่า** ในวงวิชาการจีนตัดสินว่าคำศัพท์ในภาษาของชนกลุ่มน้อยที่พ้องกันกับภาษาจีนนั้นเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาจีน แบ่งเป็นสองชุดคำคือ กลุ่มหนึ่งเป็นคำศัพท์ที่ยืมมาตั้งแต่อดีตเรียกว่า “คำยืมเก่า” เป็นคำศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาจีนยุคกลาง ประวัติศาสตร์¹ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นคำที่ยืมมาภายหลังการปฏิวัติวัฒนธรรมจีน ค.ศ. 1949 เรียกว่า “คำยืมใหม่” แต่ขณะเดียวกัน ในแวดวงวิชาการที่ศึกษาภาษาไท-จีน ก็มีผลงานการศึกษาส่วนหนึ่งที่พูดถึงคำศัพท์ร่วมเชื้อสายไท-จีน เช่น Li Fanggui (1959) รวมถึงนักภาษาศาสตร์ในยุคต่อจาก Li Fanggui อีกหลายคน เช่น Marvin Brown (1965), William J. Gedney (1972), James R. Chamberlain (1972) ก็ได้ดำเนินรอยตาม Li Fanggui โดยการแบ่งภาษาตระกูลไทล้วนมีความเกี่ยวข้องกับภาษาตระกูลจีน นักวิชาการจีนเองก็ยอมรับกันตามทฤษฎีนี้ ดังจะพบว่าผลงานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังมีการศึกษาความสัมพันธ์ของภาษาจีนกับภาษาตระกูลไทยมาอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น บทประมวลความรู้ความสัมพันธ์ของภาษาจีนกับภาษาตระกูลไท ของ ถานเสี่ยวหวาง (1992) ความสอดคล้องเชิงลึกของงานวิจัยเปรียบเทียบภาษาจีนกับภาษาตระกูลไท ของ สิงกงหวาน (1993) การศึกษาวิจัยคำศัพท์ร่วมเชื้อสายตระกูลจีน-ทิเบต ของ ดิงป๋างซินและซุนหงก่าย (2000) ซึ่งนักวิชาการเหล่านี้ต่างก็มีความเห็นว่ามีคำศัพท์ในภาษาไทยหลายๆ ภาษากับคำศัพท์

¹ การแบ่งประวัติศาสตร์เสียงภาษาจีนโบราณมีสองยุคคือ ภาษาจีนยุคก่อนประวัติศาสตร์ (หมายถึงช่วงเวลานับตั้งแต่ 1046 - 256 ปีก่อนคริสตกาล) ภาษาจีนยุคกลางประวัติศาสตร์ (หมายถึงช่วงเวลา ค.ศ. 420 - 927)

ภาษาจีนเป็นคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันในอดีต คำศัพท์กลุ่มนี้ส่วนมากเป็นคำโดดหนึ่งพยางค์ ซึ่งสามารถหาคำที่พ้องกันได้ภาษาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตระกูลไท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตั้ง	təm1	ti6	ŋan2	ja:n2	pjin5	səm3+	thoi5+	tha:n5	mok8
สูย	tum1	ti6	ŋan3	ya:n2	pjen5	hum3	^a dui7	tha:n5	nok8
มู ห ล่าว	cəm1	ti6	ŋan2	ya:n2	pjen5	kyəm3	thoi5	tha:n5	nok8
ไต	xam2	ti6	ŋən2	hən2	pin1	som3	thoi1	tha:n5	nok8
จ้วง	kim1	ti6	ŋən2	ya:n2	pi:n5	som3	thoi5	tha:n5	yok8
ปู่	teim1	zi6	ŋan2	za:n2	pi:n5	som3	tui1	tan5	zok8
ไทย	คำ (ทอง)	ที่	เงิน	บ้าน	เปลี่ยน	ส้ม (เปรี้ยว)	ถอย	ถ่าน	นก
จีน	金 jīn ¹	地 dì	银 yín	家 jiā	变 biàn	酸 suān	退 tuì	炭 tàn	鸟 niǎo

อย่างไรก็ตาม ยังพบคำยืมเก่าในภาษาตั้ง (อาจกระจายไปถึงภาษาสูยด้วย) ที่ไม่ปรากฏในภาษาไทยอื่นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คำที่ภาษาไทยอื่นๆ มีคำร่วมเชื้อสายกัน แต่ภาษาตั้งไม่มี เพราะใช้คำยืมเก่ามาจากภาษาจีน ตัวอย่างคำเช่น

จีน	皮 pí	村 cūn	年 nián	山 shān
ตั้ง	pi2	sən1 (อ.=ชุม)	ŋin2	tən2
สูย	pi2	ba:n3	^m be1	tsən2
ไต	naŋ1	ba:n3	pi1	doi1 (น.=ถอย)
จ้วง	naŋ1	ba:n3	pi1	pja1
ไทย	หนัง	บ้าน	ปี	ภูเขา

(2) คำยืมเก่ากับคำเฉพาะเผ่าพันธุ์ ในภาษาตั้งมีคำยืม

จากภาษาจีนชุดหนึ่งเป็นคำยืมเก่า แต่ขณะเดียวกันก็มีคำเรียกที่มีความหมายเหมือนกันในภาษาตั้ง สองคำนี้จึงกลายเป็นคำพ้องความหมายใช้ควบคู่กันไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹ ภาษาจีนโบราณออกเสียงว่า [kɾim] ภาษาจีนถิ่นกว่างโจว [kam1] ภาษาถิ่นหมิ่นหนาน [gim1] ภาษาถิ่นแคะ [gim1] ข้อมูลนี้สืบค้นจากเว็บไซต์ชื่อ 汉语方言发音字典 Hànyǔ fāngyán fāyīn zìdiǎn “พจนานุกรมเสียงภาษาถิ่นจีน” [Website]

คำภาษาตั้ง	คำยืมภาษาจีนเก่า	ภาษาจีน	ภาษาไทย
mja:i1	ein6	线 xiàn	เส้น/ไหม
won5+	thon3+	桶 tǒng	ถัง
nuk9	wa1+	花 huā	ดอก
mje6	eaŋ5+	想 xiǎng	คิด

(3) คำยืมเก่ากับคำยืมใหม่ ลักษณะเดียวกันกับหัวข้อข้างต้นคือมีคำศัพท์สองคำที่มีความหมายเหมือนกันและใช้ควบคู่กันไป คำหนึ่งเป็นคำยืมเก่ามักใช้ในกลุ่มผู้สูงอายุ อีกคำหนึ่งเป็นคำยืมใหม่ใช้ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้เรียนภาษาจีน ซึ่งคำยืมเก่านี้อาจเกี่ยวข้องกับคำศัพท์ร่วมเชื้อสายดังที่กล่าวไปแล้วในข้อ 1. ข้างต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำยืมเก่า	คำยืมใหม่	ภาษาจีน	ภาษาไทย
mjuŋ6	wa: ŋ1	望 wàng	หวัง
kwak7	kwe2	国 guó	ก๊ก (ประเทศ)
pak7	pe2	北 běi	ทิศเหนือ
a1	ko6	歌 gē	เพลง

(4) คำยืมใหม่ ภายหลังการปฏิวัติวัฒนธรรม รัฐบาลจีนปกครองและดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศอย่างทั่วถึง ทำให้คำศัพท์เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง การศึกษา วิทยาการต่างๆ หลั่งไหลเข้าสู่ภาษาของชนกลุ่มน้อยเป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง โดยที่ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ยืมคำศัพท์ภาษาจีนมาจากภาษาจีนสำเนียงท้องถิ่นที่ใกล้เคียง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำภาษาจีน	คำอ่านพินอิน	คำภาษามูฮล่าว	ความหมาย
共产党	gòngchǎndǎng	kon1 tsha:n4 ta:ŋ4	พรรคคอมมิวนิสต์
工厂	gōngchǎng	kon6 tsha:ŋ4	โรงงาน
人民	rénmín	jon2 mjən2	ประชาชน
革命	gémìng	kje2 mjən1	ปฏิวัติ
发展	fāzhǎn	fa2 tsa:n4	พัฒนา

4.ระบบไวยากรณ์ นอกจากหนังสือ "ปริทรรศน์ภาษาตั้ง" ที่อธิบายไวยากรณ์ภาษาตั้งอย่างละเอียดเป็นปฐมบทเมื่อปี 1979 แล้ว ต่อมาก็มีผลงานการศึกษาไวยากรณ์ภาษาตั้งเพิ่มขึ้น เช่น บทพรรณนาลักษณะเด่นทางไวยากรณ์ภาษาตั้ง (สือยวนปิง, 2006)

มีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ คือ ผลงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบไวยากรณ์ภาษาตั้งกับภาษาจีน” (สือ หลิน, 1997) เป็นต้น ตลอดจนสื่อสารสนเทศการเรียนการสอนภาษาตั้ง เช่น ห้องเรียนภาษาตั้งพื้นฐาน 1-15. (อุ้มผิงฮวน, 2012) จากการศึกษาและสังเคราะห์ระบบไวยากรณ์ภาษาตั้งจากผลงานของนักวิชาการจีนที่ผ่านมาจะเห็นว่า ระบบไวยากรณ์ของภาษาตั้งเป็นภาษาคำโดด คำแต่ละคำมีความหมายในตัวเองและใช้ได้โดยอิสระ ไม่มีการเติมหน่วยคำเติมลงในคำเพื่อทำให้เปลี่ยนแปลงหน้าที่หรือลักษณะทางไวยากรณ์ รูปแบบการประกอบคำและประโยคเป็นการนำคำมาเรียงต่อๆ กันตามลำดับ และโครงสร้างทางไวยากรณ์ โดยมีรูปแบบไวยากรณ์ที่สำคัญๆ ดังนี้

4.1 โครงสร้างประโยคความเดียวพื้นฐาน คือ [S.V.O]

ตัวอย่างประโยคเช่น

ta:u1 lam1+ ja5 เรา ต่ำ นา	เราต่านา	noŋ4 si1 ou4 น้อง กิน ข้าว	น้องกินข้าว
ja:u2 tu1 ka3 ฉัน ถอน กล้า	ฉันถอนกล้า	ja:u2 sak7 uk8 ฉัน ชัก ผ้า	ฉันชักผ้า

4.2 มีการใช้คำลักษณนาม มีงานวิจัยที่ศึกษาคำลักษณนามใน

ภาษาตั้งโดยเฉพาะ คือ เรื่อง การศึกษาวิจัยการแปรเสียงของคำลักษณนามในภาษาตั้ง (เหลียงซือเอ๋อ, 2012) งานวิจัยนี้มีข้อมูลของคำลักษณนามและโครงสร้างของคำลักษณนามในภาษาตั้ง โดยระบุว่า คำลักษณนามในภาษาตั้งแบ่งเป็นคำลักษณนามสำหรับคำนามและลักษณนามสำหรับคำกริยา โครงสร้างการใช้คำลักษณนามของคำทั้งสองไม่เหมือนกัน คือ โครงสร้างคำลักษณนามสำหรับคำนามเป็น [ตัวเลข+ลักษณนาม+คำนาม] ส่วนโครงสร้างคำลักษณนามสำหรับคำกริยาเป็น [คำกริยา+ ตัวเลข + ลักษณนาม] การซ้ำคำลักษณนามแสดงความเป็นพหูพจน์ว่า “ทุก~” หรือ “แต่ละ~” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำลักษณนามของ คำนาม [ตัวเลข + ลัก ษณ นาม+คำนาม]	ja2 oŋ1 moi4 (จ.= 木 mù ,ไม้) สอง ต้น ไม้	ต้นไม้สอง ต้น	si5+tu2 we2 สี่ ตัว ควาย	ควายสี่ตัว
	sa:m1+ ta:p9 ou4 สาม หาบ ข้าว	ข้าวสาม หาบ	nan1 nan1* อัน อัน	แต่ละอัน/ ทุกอัน

คำลักษณนามของคำกริยา [คำกริยา+ตัวเลข+ลักษณนาม]	pa:i1 sa:m1 ta:u5 ไป สาม ครั้ง (น.=เตื่อ) (อ.=เทื่อ) (จ.=趟 tàng)	ไป สาม ครั้ง	nu5 i1 ta1 ดู หนึ่ง ตา (ดู หนึ่ง)	ดูหนึ่งครั้ง (ดู หนึ่ง)
	tat7 i1 mja4 ตัด หนึ่ง มีด	ฟัน หนึ่ง มีด (ครั้ง)	ta:u5 ta:u5 ครั้ง ครั้ง	แต่ละครั้ง/ ทุกครั้ง

*ในภาษาตั้งคำว่า /nan1/ แปลว่า “อัน” ออกเสียงคล้ายกับภาษาไทย คือคำว่า หนึ่ง-อัน และคล้ายกับภาษามูฮาลาว /nu5 at7/ แต่ในภาษามูฮาลาวเกิดการหลอมเสียงเป็น ว่า /nat7/ แปลว่า “หนึ่งอัน” แต่ตัวเลขหนึ่ง ในภาษาตั้งไม่ได้ออกเสียง /nəu5/ แต่ออกเสียงว่า /i1/ “อ้าย(ใช้สำหรับนับเลขหนึ่ง)” หรือ /ət7/ “เอ็ด” (ใช้วางหลังเลขอื่นหรือหลังคำอื่น เช่น /cap8 ət7/ “สิบเอ็ด” /ti6 ət7/ “ที่เอ็ด/ที่หนึ่ง”)

4.3 รูปแบบการใช้คำบ่งชี้ คำสรรพนามประเภทบ่งชี้ใน

ภาษาตั้งมีสามระดับ คือ คำบ่งชี้ระยะใกล้ /na:i6/ “นี่/นี้” คำบ่งชี้ระยะกลาง /ta5/ “นั่น” และคำบ่งชี้ระยะไกล /ta6/ “โน่น/โน้น” รวมถึงคำถาม /nu1+/ “ไหน” จะวางไว้ตำแหน่งท้ายสุด คือวางไว้ต่อจากส่วนที่ต้องการบ่งชี้หรือต้องการถามถึง หากใช้บ่งชี้คำก็วางไว้หลังคำ ใช้บ่งชี้วลีก็วางไว้หลังวลี ประเด็นเรื่องคำบ่งชี้ในภาษาตั้งนี้ นักวิชาการจีนให้ความสนใจศึกษาเช่นกัน มีบทความที่น่าสนใจเรื่องหนึ่ง คือ การวิเคราะห์โครงสร้างประโยคของคำบ่งชี้ในภาษาตั้ง ผลงานของ หยางเหวินซุน (2010) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลงานที่เหลียงหมิ่นวิเคราะห์ไว้เมื่อ 30 กว่าปีที่แล้วก็พบว่า ระบบไวยากรณ์ภาษาตั้งไม่ต่างกัน ในส่วนของการใช้คำบ่งชี้ มีโครงสร้างหลักคือ [ส่วนที่ต้องการบ่งชี้ + คำบ่งชี้] ดังตัวอย่างต่อไปนี้

le2 ta5 หนังสือ นั้น	หนังสือ นั้น	ja2 tu2 san2 ma:n3+ na:i6 สอง ตัว วัว สีเหลือง นี้	วัวสีเหลืองสองตัวนี้
pən3 le2 ta5 เล่ม หนังสือ นั้น	หนังสือ เล่มนั้น	ma:i4 uk9 ma:i5+ ta:i4 tiu1 na:i6 ตัว เสื้อ ใหม่ สี ฉีน นี้	เสื้อใหม่ของพี่ชายฉีนตัวนี้
on1 ma:i4 na:i6 ต้น ต้นไม้ นี้	ต้นไม้ ต้นนี้	tak8 nu1+ อัน ไหน	อันไหน

4.4 การขยายความ การขยายความในที่นี้คือการวางตำแหน่ง

ของคำหลักที่ถูกขยายและตำแหน่งของคำที่ทำหน้าที่ขยายคำอื่น มีรูปแบบต่างๆ ดังนี้

การขยายคำนาม คำคุณศัพท์ที่ทำหน้าที่ขยายคำนามมีทิศทางการขยายไปข้างหลังต่อจากคำนามหลัก รูปแบบคือ [คำหลัก + คำขยาย] ตัวอย่างประโยค เช่น

ตัวอย่าง	ความหมาย	ตัวอย่าง	ความหมาย
uk ⁹ mai ⁵ + เสื้อ ใหม่	เสื้อใหม่	mai ⁴ pha:n ¹ + ต้นไม้ สูง	ต้นไม้สูง
son ² la:u ⁴ วัว ใหญ่	วัวใหญ่	son ² ma:n ³ + วัว เหลือง	วัวเหลือง

การขยายคำคุณศัพท์และคำกริยา คำวิเศษณ์ที่ทำหน้าที่ขยายคำคุณศัพท์และคำกริยาที่แปลว่า “มาก” มีสองคำ คือ /kuŋ²/ โครงสร้างการใช้คำคือ วางไว้หลังต่อจากคำที่ต้องการขยายเหมือนอย่างการขยายคำนาม และมีอีกคำหนึ่งเป็นคำยืมจากภาษาจีนคือคำว่า 很 hěn ภาษาตั้งออกเสียงว่า /hən⁴/ ซึ่งโครงสร้างการใช้คำก็เป็นแบบภาษาจีน คือ วางไว้หน้าคำที่ต้องการขยาย รูปแบบคือ [คำวิเศษณ์ + คำคุณศัพท์/คำกริยา] ตัวอย่างคำเช่น

	ตัวอย่าง	ความหมาย	ตัวอย่าง	ความหมาย
คำตั้ง ไวยากรณ์ ตั้ง /kuŋ ² /	hoi ⁵ + kuŋ ² เร็ว มาก	เร็วมาก	ni ⁵ kuŋ ² เล็ก มาก	เล็กมาก
	la:i ¹ kuŋ ² หลาย มาก	เยอะมาก	ja:k ⁹ kuŋ ² อยาก มาก	อยากมาก
คำยืมจีน ไวยากรณ์ จีน /hən ⁴ /	hən ⁴ ka:i ¹ มาก ไกล	ไกลมาก	hən ⁴ ca:n ⁵ + (จ.=想 xiǎng คิด,อยาก) มาก อยาก	อยากมาก
	hən ⁴ la:i ¹ มาก ดี	ดีมาก	hən ⁴ ja:k ⁹ nam ⁴ มาก อยาก น้ำ	หิวน้ำมาก

เหตุที่มีคำศัพท์ภาษาตั้งและคำยืมจากภาษาจีนใช้ควบคู่กันไปนั้น เมื่อใช้คำภาษาตั้งจะใช้ระบบไวยากรณ์แบบภาษาตั้ง เมื่อใช้คำยืมจากภาษาจีนก็ใช้ระบบไวยากรณ์จากภาษาจีน แต่บางครั้งก็ใช้สลับสับสนกันไปมาก็มี ดังตัวอย่าง

คำจีน /hən ⁴ / ไวยากรณ์จีน		คำจีน /hən ⁴ / ไวยากรณ์ตั้ง
hən ⁴ la:i ¹ “ดีมาก” มาก ดี	หรือพูดว่า	la:i ¹ hən ⁴ “ดีมาก” ดี มาก

4.5 การแสดงความเป็นเจ้าของ รูปประโยคของการแสดง

ความเป็นเจ้าของในภาษาดังใต้ คือ [ส่วนที่ถูกเป็นเจ้าของ + เจ้าของ] แต่ภาษาดังเหนือใช้คำยืมและรูปประโยคแบบภาษาจีน คือคำว่า 的 de “ของ” โครงสร้าง [เจ้าของ + /tʃi6/ + ส่วนที่ถูกเป็นเจ้าของ] ซึ่งรูปแบบนี้สามารถละคำแสดงความเป็นเจ้าของก็ได้ ในขณะที่ก็ยังมีบางถิ่น คำที่ยืมมาจากภาษาจีน /tʃi6/ แปรเป็น /li6/ แต่รูปแบบยังคงใช้แบบจีน อย่างไรก็ตามเมื่อพูดถึงคำที่ยืมมาจากภาษาจีน ทั้งภาษาดังใต้และดังเหนือจะเลือกใช้ทั้งคำและรูปประโยคแบบภาษาจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ดังใต้ [ส่วนที่ถูกเป็นเจ้าของ + เจ้าของ]	pu4 ja:u2 พ่อ ฉัน	พ่อของฉัน
	ja:n2 pu4 เรือน พ่อ	บ้านของพ่อ
ดังเหนือ [เจ้าของ ± /tʃi6/ + ส่วนที่ถูกเป็นเจ้าของ]	ja:u2 (tʃi6) noŋ4 ฉัน ของ น้อง	น้อง (ของ) ฉัน
	ja:u2 (li6) ja:n2 ฉัน (ของ) เรือน	บ้าน (ของ) ฉัน
ดังใต้ / ดังเหนือ (คำยืมภาษาจีน) [เจ้าของ ± /tʃi6, li6/ + ส่วนที่ถูกเป็นเจ้าของ]	ta:u1 (tʃi6) kwe6 ta6* เรา (ของ) ประเทศ * (จ.=国家 Guójiā)	ประเทศ (ของ) เรา

4.6 ประโยคเปรียบเทียบ ภาษาดังมีโครงสร้างประโยค

เปรียบเทียบสองแบบ คือ

(1) แบบที่ใช้คำว่า /ta6/ “กว่า” รูปแบบประโยค [A + คุณศัพท์ + /ta6/ + B] (คำและรูปแบบนี้เหมือนกับภาษามูฮั่วและภาษาไทอื่นๆ)

(2) แบบที่ใช้คำว่า 比 bǐ “กว่า” ซึ่งยืมมาจากภาษาจีน ภาษาดังออกเสียงว่า /pi3/ ซึ่งยืมทั้งคำและรูปแบบ คือ [A + /pi3/ + B + คุณศัพท์] และหากการเปรียบเทียบนั้นมีคำบอกปริมาณต่อท้าย ก็จะมีโครงสร้างเป็นอีกแบบ คือ [A + คุณศัพท์ + B + คำบอกปริมาณ] ซึ่งก็เป็นรูปประโยคแบบภาษาจีนเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาตั้ง [A + คุณศัพท์ + /ta6/ + B]	oŋ1 mai4 nai6 pha:ŋ1+ ta6 oŋ1 ta5 ตัน ไม๋ นี้ สูง กว่า ตัน นั้น ตันไม๋นี้สูงกว่าตันนั้น
คำยืมภาษาจีน 比 bi “กว่า” [A + /pi3/ + B + คุณศัพท์]	ma:u6 pi3 ŋa2 jaŋ3+ เขา กว่า เธอ แข็ง “เขาแข็งแรงกว่าเธอ”
รูปประโยคภาษาจีน [A + คุณศัพท์ + B + คำบอกปริมาณ]	ja:u2 pha:ŋ1+ ŋa2 ŋo2 sen5+(=“>” cùn) ฉัน สูง เธอ ห้า นิ้ว “ฉันสูงกว่าเธอห้านิ้ว”

4.7 การบอกตำแหน่ง โครงสร้างของคำบอกตำแหน่ง เช่น บน ล่าง หน้า หลัง ซ้าย ขวา คำเหล่านี้จะวางไว้หน้าคำนามหรือสรรพนาม รูปแบบคือ [คำบอกตำแหน่ง + คำนาม/สรรพนาม] ดังตัวอย่างต่อไปนี้

wu1 tən2 บน ภูเขา	บนภูเขา	kel ŋa2 ข้าง แม่น้ำ	ข้างแม่น้ำ
ta5 ŋa:n1 กลาง เดือน	กลางเดือน	ŋa:u6 wu1 ta5 อยู่ บน นั้น	อยู่บนนั้น

4.8 โครงสร้างประโยคที่ได้รับอิทธิพลจาก รูปประโยคความเดียวที่ภาษาตั้งแตกต่างจากภาษาอื่นในตระกูลไท ที่พบคือโครงสร้างที่ภาษาตระกูลไทเป็นประโยคที่ไม่ต้องการกรรมมารับ คือ [ประธาน+กริยา + Ø] แต่ภาษาตั้งใช้รูปประโยคแบบไม่มีประธาน คือ [Ø + กริยา+กรรม] ซึ่งโครงสร้างแบบดังกล่าวนี้เป็นแบบเดียวกันกับภาษาจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

tok7 pjen1 ตก ฝน	ฝนตก	taŋ5 mən1 มีด วัน	ฟ้ามีด
---------------------	------	----------------------	--------

5. ภาษาถิ่น

นับตั้งแต่การสำรวจและแบ่งภาษาถิ่นของเหลียงหมิ่น (1979) เป็นต้นมา การศึกษาภาษาตั้งในประเด็นภาษาถิ่นก็ยังคงแบ่งเป็นถิ่นเหนือและใต้อย่างที่เหลียงหมิ่นแบ่งไว้แต่เดิม เพียงแต่ว่ามีความสนใจศึกษาในประเด็นอื่นๆ เช่น การศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างของวงคำศัพท์ภาษาถิ่นตั้ง (สื่อนางจิ่ง, 2005) การวิเคราะห์ความเป็นมา

ของเสียงควบกล้ำในภาษาถิ่นต้ง (หลงยาวหง, 2010) การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของวงคำศัพท์ภาษาถิ่นต้งเหนือและต้งใต้ (สื่อซิ่งจาง, 2013) เป็นต้น

จากการสำรวจผลงานวิชาการภาษาจีนพบว่า นักวิชาการจีนอาศัยเกณฑ์วงคำศัพท์และข้อเปรียบเทียบบางประการของระบบเสียงและไวยากรณ์ แบ่งภาษาต้งออกเป็นสองถิ่น เรียกว่า ภาษาต้งถิ่นเหนือและภาษาต้งถิ่นใต้ การสำรวจเมื่อปี 1958 (ปีที่จัดทำหนังสือ “ปริทรรศน์ภาษาต้ง”) มีจำนวนประชากรต้งได้ 5 แสนคน ประชากรต้งเหนือ 3 แสนคน และการสำมะโนประชากรจีนครั้งที่ 5 ปี 2000 พบว่ามีประชากรชาวต้งเพิ่มขึ้นเป็น 2,960,293 คน ในจำนวนนี้ มีประชากรชาวต้งเหนือราว 1 ล้านคน (Baidu Baike, Website) ภายในภาษาถิ่นทั้งสองยังแบ่งภาษาถิ่นย่อยได้อีกถิ่นละ 3 ถิ่นย่อย โดยใช้เกณฑ์เรื่องระบบเสียงดังนี้

5.1 ภาษาต้งเหนือ แบ่งเป็นสามถิ่นย่อยดังนี้

(1) ถิ่นย่อยที่หนึ่ง พูดอยู่ที่ มณฑลกุ้ยโจว ในเขตตำบลสื่อต้ง (石洞 Shídòng) ของอำเภอเทียนจู้ (天柱 Tiān zhù) อำเภอซานซุย (三穗 Sānsuì) และอำเภอเจียนเหอ (剑河 Jiànhé)

(2) ถิ่นย่อยที่สอง พูดอยู่ที่ มณฑลกุ้ยโจว ในเขตตำบลจู่ซี (柱溪 Zhùxī) ของอำเภอเทียนจู้ (天柱 Tiān zhù) และมณฑลหูหนาน ในเขตอำเภอซินหว่ง (新晃 Xīnhuǎng)

(3) ถิ่นย่อยที่สาม พูดอยู่ที่มณฑลกุ้ยโจว ในเขตตำบลต้าตง (大同 Dàtóng) ของอำเภอจินผิง (锦屏 Jīn píng) และอำเภอจิ่งเจียน (靖县 Jìng xiàn) ของมณฑลหูหนาน

5.2 ภาษาต้งใต้ แบ่งเป็นสามถิ่นดังนี้

(1) ถิ่นย่อยที่หนึ่ง พูดอยู่ที่ อำเภอหลงเจียง (榕江 Róng jiāng) และจินผิง (锦平 Jīnpíng) ของมณฑลกุ้ยโจว อำเภอทงต้า (通道 Tōngdào) ของมณฑลหูหนาน อำเภอหลงเซิ่ง (龙胜 Lóngshèng) และตำบลตูต้ง (独峒 Dúdòng) อำเภอซานเจียง (三江 Sānjiāng) ของมณฑลกว่างซี

(2) ถิ่นย่อยที่สอง พูดอยู่ที่อำเภอหลี่ผิง (黎平 Lípíng) อำเภอจงเจียง (从江 Cóngjiāng) ของมณฑลกุ้ยโจวและตำบลเหอหลี่ (和里 Héli) อำเภอซานเจียงของ มณฑลกว่างซี

(3) ถิ่นย่อยที่สาม พูดอยู่ที่อำเภอหงส์ (融水 Róngshuǐ) และอำเภอจินหยวน (镇远 Zhènyuǎn) มณฑลกว่างซี

5.3 เกณฑ์การแบ่งภาษาตั้งถิ่นเหนือและถิ่นใต้

5.3.1 เกณฑ์ระบบเสียง

(1) ในอดีตภาษาตั้งเหนือและตั้งใต้เคยมีการเปรียบเทียบของเสียงสระสั้นยาว แต่ปัจจุบันลักษณะดังกล่าวไม่ชัดเจน แทบจะสูญหายไปแล้ว แม้จะยังพอมีหลักฐานอยู่ในคำบางคำ แต่ก็ยังเป็นคำต้องสงสัยว่าเป็นคำยืมจากภาษาจีน

(2) มีการปฏิภาคของเสียงสระ/ə/ ในภาษาตั้งเหนือ กับสระ /a/ ในภาษาตั้งใต้

(3) มีการปฏิภาคของหางสระ(พยัญชนะท้าย) /ʔ/ ในภาษาตั้งเหนือ (ถิ่นชินหวง เทียนจู้ จิ้นผิงออกเสียงเป็น -ʔ / ถิ่นจิ้งเซียน ออกเสียงเป็น -t) กับหางสระ /k/ ในภาษาตั้งใต้

ตัวอย่างเสียงปฏิภาค ในภาษาตั้งเหนือกับตั้งใต้		ตั้ง (จ.=凳 dèng)	จ่าน่า (จ.=当 dàng)	เข้า	ฝน (มีด)	อก*
ตั้งเหนือ	สั้น	taŋ5	taŋ5	səm1+	pən2	taʔ7
	ยาว					
ตั้งใต้	สั้น	taŋ5		səm1+	pan2	tak7
	ยาว		ta:ŋ5			

* คำที่น่าสนใจมาก เนื่องจากพบคำในภาษาตั้งบางคำที่ออกเสียงคล้ายกับคำภาษาไทย แต่ความหมายคลาดเคลื่อนกัน เช่น คำว่า /tak7/ คล้ายกับคำว่า “ตัก” ในภาษาไทย แต่ภาษาตั้งหมายถึง “อก” คำว่า /ja:i3/ คล้ายกับคำว่า “ใหญ่” ในภาษาไทย แต่ภาษาตั้งหมายถึง “ยาว” แต่คำที่แปลว่า “ใหญ่” มีสองคำคือ /ma:k9/ กับ /a:u4/ ซึ่งคำว่า /a:u4/ คล้ายกับคำภาษาจีนว่า 老 lǎo แต่คำนี้ภาษาจีนแปลว่า “แก่”

5.3.2 เกณฑ์วงคำศัพท์ ข้อมูลจากหนังสือ “ปริทรรศน์ภาษาตั้ง”

ระบุว่าจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในปี ค.ศ. 1956 ได้เก็บข้อมูลคำศัพท์จาก 20 ชุมชน แล้วเลือกชุมชนที่มีลักษณะเด่นมาเป็นตัวแทน 8 ชุมชน แล้วเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้อยู่จำนวน 1500 คำศัพท์ จากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความแตกต่างของระบบเสียงคำศัพท์ และไวยากรณ์ จนสามารถแบ่งภาษาตั้งออกเป็นถิ่นเหนือและใต้

จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า ภายในภาษาถิ่นตั้งเหนือมีค่าเฉลี่ยความแตกต่างของวงคำศัพท์ระหว่างกันของแต่ละชุมชนค่อนข้างสูง น้อยที่สุดคิดเป็น 18.4%

มากที่สุดคิดเป็น 22.1% ค่าเฉลี่ยของวงคำศัพท์ที่สัมพันธ์กันในภาษาถิ่นต่งเหนือ คิดเป็น 80.1%

ภายในภาษาถิ่นต่งใต้ ความแตกต่างของวงคำศัพท์ระหว่างกันของแต่ละชุมชนน้อยกว่าภาษาถิ่นต่งเหนือ น้อยที่สุดคิดเป็น 4.2% มากที่สุดคิดเป็น 12.7% ค่าเฉลี่ยของวงคำศัพท์ที่สัมพันธ์กันในภาษาถิ่นต่งใต้คิดเป็น 93%

ส่วนค่าเฉลี่ยความแตกต่างระหว่างกันของภาษาถิ่นต่งเหนือกับถิ่นต่งใต้ อยู่ระหว่าง 24.6%-35.3% ข้อบ่งชี้ความแตกต่างที่ชัดเจนคือ ถิ่นต่งเหนือและต่งใต้ต่างฝ่ายต่างมีคำศัพท์เฉพาะถิ่นชัดเจน นอกจากนี้ภาษาถิ่นต่งเหนือมีคำยืมจากภาษาจีนมากกว่าภาษาถิ่นต่งใต้ ตัวอย่างคำศัพท์ต่อไปนี้เป็นตัวแทนภาษาถิ่นต่งใต้อำเภอหรงเจียง กับตัวแทนภาษาถิ่นต่งเหนือ อำเภอจินผิง

	คำศัพท์เฉพาะถิ่น					คำศัพท์เฉพาะถิ่นกับคำยืมภาษาจีน				
จีน	人	药	盐	怕	钳	熊	裤	阴	烂	慢
	rén	yào	yán	pà	qián	xióng	kù	yīn	làn	màn
เหนือ	pu1	sa2	pau2	kho1+	tiŋ2	eoŋ2	khu1	joŋ4	lan2	men6
ใต้	mun4	om3	ko1	ja:u3+	ŋip9	me1	so5	wom5	lui2	an1
อ.=				ย่าน			สัง	ฮ่ม		
ไทย	คน	ยา	เกลือ	กลัว	แหนบ	หมี	กางเกง	ร่ม	ลุย	ช้า
								(ไม้)		

5.3.3 เกณฑ์ไวยากรณ์ พบความแตกต่างของระบบไวยากรณ์

บางอย่างเท่านั้น ไม่ใช่ทั้งระบบ แต่ส่วนที่ต่างนั้นพบว่าภาษาต่งเหนือมีแนวโน้มเหมือนกับภาษาจีน ภาษาต่งใต้มีแนวโน้มมาจากภาษาอื่นๆ ในตระกูลไท ดังนี้

(1) การแสดงความเป็นเจ้าของ ภาษาต่งเหนือใช้ว่า [เจ้าของ + นามที่ถูกเป็นเจ้าของ] ซึ่งเหมือนกับภาษาจีน ส่วนภาษาต่งใต้ใช้ว่า [นามที่ถูกเป็นเจ้าของ + เจ้าของ] ซึ่งเหมือนกับภาษาตระกูลไท

(2) การใช้คำลักษณนาม คำลักษณนามที่ใช้กับคำเรียกญาติ ภาษาต่งเหนือต้องมีคำลักษณนาม แต่ภาษาต่งใต้สามารถละคำลักษณนามได้

(3) การใช้สรรพนามที่มีคำบอกจำนวน ภาษาต่งเหนือมีรูปแบบเดียวคือ [สรรพนาม + เลข + ลักษณนาม] แต่ภาษาต่งใต้สามารถพูดได้หลายรูปแบบซึ่งมีความสับสนมาก ทั้งแบบที่เหมือนภาษาตระกูลไทและแบบที่เหมือนภาษาจีน รวมทั้งยังสามารถละหรือมีคำลักษณนามได้ด้วย

1.การแสดง ความเป็น เจ้าของ	เหนือ	jau2 ta3 “พ่อของฉัน” ฉัน พ่อ	jau2 ja:n2 “บ้านของฉัน” ฉัน บ้าน
	ใต้	pu4 jau2 “พ่อของฉัน” พ่อ ฉัน	ja:n2 jau2 “บ้านของฉัน” บ้าน ฉัน
2.การใช้ คำ ลั ก ษ ณ นาม	เหนือ	il wu1 ta:i1 “พี่ชาย 1 คน” หนึ่ง คน พี่	ja2 pu1 noŋ4 “น้อง 2 คน” สอง ผู้ น้อง
	ใต้	il ta:i1 “พี่ชาย 1 คน” หนึ่ง พี่	ja2 noŋ4 “น้อง 2 คน” สอง น้อง
3.การใช้ สรรพนาม ที่มีคำ บอกจำนวน	เหนือ	ea:u1+ sa:m1 pu1 “พวกคุณสาม คน” พวกเจ้า สาม ผู้	ไม่สามารถพูดแบบอื่นได้
	ใต้	sa:m1+ ea:u1+ “พวกคุณสามคน” สาม พวกเจ้า	ea:u1+ sa:m1 muŋ4 พวกเจ้า สาม คน
		sa:m1+ muŋ4 ea:u1+ สาม คน พวกเจ้า “พวกคุณสามคน”	“พวกคุณสามคน”

ระบบการเขียนอักษรภาษาตั้ง

ชาวตั้งไม่มีตัวหนังสือเป็นของตนเอง นับแต่อดีตเป็นต้นมาปราชญ์ชาวตั้งที่มีโอกาสได้เรียนหนังสือจีนใช้อักษรจีนในการจดบันทึกภาษาตั้ง ซึ่งวิธีการจดบันทึกน่าสนใจมาก นักวิชาการจีนที่มีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับตัวอักษรภาษาตั้งได้อธิบายเกี่ยวกับวิวัฒนาการอักษรภาษาตั้งไว้แล้ว เช่น จ้าวลี่หมิง (1990) หวงจิง, หลี่ซิงฝู (2011) จางเฟิง (2014) จางเฟิง (2015) สรุปวิวัฒนาการอักษรภาษาตั้งได้ดังนี้

1. ใช้อักษรจีนที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาตั้งในการจดบันทึก เมื่ออ่านออกเสียงก็จะอ่านอย่างคำภาษาตั้ง โดยไม่คำนึงถึงความหมายตามตัวอักษรจีนนั้น เช่น อักษร 高锦 Gāo jǐn จดคำภาษาตั้งว่า /ka:u3 tən2/ “กูเขา” อักษร 肖 Xiào จดคำภาษาตั้งว่า /ea:u1+/ “เจ้า(สรรพนามบุรุษที่2)”

2. ใช้อักษรจีนจดความหมายในภาษาตั้ง คือ เลือกอักษรจีนที่มีความหมายเดียวกันกับภาษาตั้งมาจดบันทึกภาษาตั้ง ลักษณะเช่นนี้เมื่อคนจีนอ่านก็จะอ่านตามเสียงภาษาจีนแต่ไม่ใช่ไวยากรณ์แบบจีน เป็นไวยากรณ์แบบตั้ง ในขณะที่ชาวตั้งอ่านจะอ่านโดยการแปลจากอักษรที่เห็นนั้นออกเสียงเป็นคำภาษาตั้ง เช่นอักษร 风 คนจีนอ่านว่า fēng คนตั้งอ่านว่า /ləm2/ “ลม” อักษร 挑 คนจีนอ่าน tiào คนตั้งอ่าน /ta:p9/ “เลือก”

3. ใช้วิธีการประสมพยัญชนะสระโดยใช้อักษรจีน อย่างที่ภาษาจีนเรียกว่า 反切 fǎnqiè¹ เช่นคำภาษาดังว่า /ŋa2/ “เธอ” ใช้วิธี 反切 fǎnqiè ว่า /尼亚 ní yǎ/ เสียงอ่านที่ได้คือ /na/ คำภาษาดังว่า /tʰa:m3+/ “เดิน” ใช้วิธี 反切 fǎnqiè ว่า /其阿姆 Qí’ā mǔ/ เสียงอ่านที่ได้คือ /qam/ เป็นต้น

วิธีทั้งสามสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของบรรพบุรุษชาวดังที่จะสร้างภาษาเขียนขึ้น แต่เนื่องจากวิธีทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานของอักษรจีน ความที่ไม่สามารถใช้แทนเสียง แทนความหมาย หรือใช้ได้อย่างมีระบบระเบียบ อีกทั้งชาวดังน้อยคนนักที่จะมีโอกาสได้เรียนอักษรจีน ทำให้วิธีข้างต้นไม่เป็นที่นิยมใช้แพร่หลาย

ภายหลังการปฏิวัติวัฒนธรรมจีนเป็นต้นมา มีการทำงานเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยอย่างกว้างขวางและหลากหลายด้าน ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1955 การประชุมคณะวิชาการทางภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศจีน ได้กำหนดแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับภาษาของชนกลุ่มน้อยขึ้น และเริ่มดำเนินงานด้านการสำรวจภาษาต่างๆ กระทั่งเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 1957 ได้มีการประชุมคณะทำงานเกี่ยวกับภาษาดังขึ้นที่กุ้ยหยาง และเริ่มดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างอักษรภาษาดังจนเป็นผลสำเร็จ และมีมติยอมรับในการประชุมคณะทำงานอีกครั้งเมื่อเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1958 ระบบการเขียนนี้ใช้อักษรโรมันและยึดระบบเสียงของภาษาดังได้สำเนียงชุมชนเชอเจียง (车江 Chē jiāng) อำเภอหงเจียง (榕江 Róng jiāng) เป็นเสียงมาตรฐาน ระบบการเขียนภาษาดังในปัจจุบันนี้สืบค้นจาก สังเขปไวยากรณ์ภาษาดัง (หยางฮั่นจี, 1993) พจนานุกรมภาษาดัง (โอวเอิงหยวน, 2004) และเว็บไซต์คณะทำงานทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยเขตปกครองตนเองชาวจ้วงกว่างซี (คณะทำงานทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์, 2014) ดังนี้

¹ 反切 fǎnqiè คือวิธีการจดเสียงอ่านอักษรจีนในสมัยโบราณ เนื่องจากอักษรจีนเป็นลักษณะของอักษรภาพ ไม่มีเสียงอ่าน หากไม่เคยเรียนมาก่อนก็จะไม่สามารถอ่านอักษรตัวนั้นได้ จึงมีการคิดวิธีจดเสียงอ่านขึ้น เรียกชื่อว่า 反切 fǎnqiè สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นในยุคที่พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาในประเทศจีน คือยุคเว่ยจิน หนานเป่ย์ (魏晋南北朝 Wèi jìn nánběicháo) เพื่อจดคำอ่านอักษรธรรม อีกกระแสหนึ่งเชื่อว่าเกิดขึ้นในช่วงปลายยุคตงฮั่น (东汉末年 Dōnghàn mò nián) โดยได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต มีการใช้ 反切 fǎnqiè ปรากฏในหนังสือภาษาศาสตร์จีนโบราณชื่อ 《尔雅音义 Èr yǎ yīnyì》 ผู้เขียนชื่อ 孙炎 Sūn Yán เป็นหนังสือที่วัดด้วยเสียงและความหมายของภาษาจีน นักภาษาศาสตร์จีนถือว่านักภาษาศาสตร์จีนโบราณท่านนี้เป็นผู้ประดิษฐ์และเริ่ม 反切 fǎnqiè วิธีการจดเสียงอ่านแบบ 反切 fǎnqiè นี้ทำโดยเลือกอักษรจีนสองตัวเขียนต่อกัน ตัวแรกแทนเสียงพยัญชนะต้น และตัวที่สองแทนเสียงสระและวรรณยุกต์ เช่นคำว่า “青” เสียงอ่านปัจจุบัน Qīng” เสียงอ่าน 反切 fǎnqiè คือ 仓经切 Cāng jīng qiè ดังนั้นเสียงอ่านโบราณคำนี้คือ /cing/ เอกสารการจดเสียงคำอ่านอักษรจีน 反切 fǎnqiè นี้เองที่นักภาษาศาสตร์ปัจจุบันใช้เป็นหลักฐานในการสืบสาวเสียงโบราณของภาษาจีน

พยัญชนะ มี 32 เสียง ในจำนวนนี้ เสียง f, z, c, zh, ch, sh, r เป็นเสียงที่มาจากคำยืมภาษาจีน ดังนี้

IPA	อักษรตั้ง	IPA	อักษรตั้ง	IPA	อักษรตั้ง	IPA	อักษรตั้ง	IPA	อักษรตั้ง	เสียงคำยืมภาษาจีน
p	b	t	d	tc	j	k	g	ʈʂ		zh
p ^h	p	t ^h	t	tc ^h	q	k ^h	k	ʈʂ ^h		ch
m	m	n	n	ɲ	ny	ŋ	ng	ʃ		sh
w	w	s	s	ɕ	x	h	h	ʐ		r
p ^j	bi	l	l	j	y	k ^w	gu	f		f
p ^{hj}	pi	li	li			k ^{wh}	ku	ts		z
m ^j	mi					ŋ ^w	ngu	ʈʂ		c

สระ มี 64 เสียง ในจำนวนนี้มีเสียงสระคำยืมภาษาจีนอยู่ 14 เสียง เฉพาะเสียงสระภาษาตั้งแสดงในตารางต่อไปนี้

IP	อักษร	IP	อักษร	IP	อักษร	IP	อักษร	IP	อักษร	IP	อักษร	IP	อักษร
A	ตั้ง	A	ตั้ง	A	ตั้ง	A	ตั้ง	A	ตั้ง	A	ตั้ง	A	ตั้ง
a	a			ə	e	e	ee	i	i	o	o	u	u/uu
aj	ai			əj	ei					oj	oi	uj	ui
aw	ao					ew	eeu	iw	iu	ow	ou		
am	am	əm	aem	əm	em	em	eem	im	im	om	om	um	um
an	an	ən	aen	ən	en	en	een	in	in	on	on	un	un
aŋ	ang	əŋ	aeng	əŋ	eng	eŋ	eeng	iŋ	ing	oŋ	ong	uŋ	ung
ap	ab	ɛp	ab	əp	eb	ep	eb	ip	ib	op	ob	up	ub
at	ad	ɛt	ad	ət	ad	et	ed	it	id	ot	od		
ak	ag	ɛk	ag	ək	eg	ek	eg	ik	ig	ok	og	uk	ug

วรรณยุกต์ ดังที่กล่าวมาข้างต้นในเรื่องเสียงวรรณยุกต์ภาษาตั้งว่ามีความซับซ้อนมาก ความสั้นยาวของสระประกอบกับเสียงหางสระมีผลต่อระดับเสียงวรรณยุกต์โดยตรง ทำให้ภาษาตั้งมีเสียงวรรณยุกต์มากถึง 15 เสียง (ซึ่งตรงกับที่เหลียงหมิ่นวิเคราะห์ไว้เมื่อครั้งแรกที่มีการเขียนบทพรรณนาภาษาตั้งเมื่อปี 1979) แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ระดับสูงต่ำและการหักเหของระดับเสียงในคำพยางค์เปิดกับคำพยางค์ปิดบางเสียงใกล้เคียงกันมาก เมื่อจับคู่เสียงที่ใกล้เคียงกันแล้วจะทำให้เสียงวรรณยุกต์เหลือ

เป็น 9 เสียง ดังนั้นในระบบเขียนอักษรภาษาดังจะใช้อักษรโรมันเขียนกำกับเสียงวรรณยุกต์ไว้ท้ายคำ 9 ตัวอักษร ดังนี้

ระดับเสียง	55	35	เปิด212 ปิด 21	323	13	31	53	453	33	
สัญลักษณ์	-l	-p	-c	-s	-t	-x	-v	-k	-h	
พยางค์เปิด										
	เลขวรรณยุกต์	1	1+	2	3	3+	4	5	5+	6
	ตัวอย่างคำ	bal	pap	bac	bas	qat	miax	bav	pak	bah
	ความหมาย	ปลา	สีเทา	คราด	ป่า	เมา	มีด	ใบ	แตก	รำข้าว
พยางค์ปิด										
	เลขวรรณยุกต์	7	7+	8	9	9+	10			
	ตัวอย่างคำ	bedl	sedp	medc	bads	pads	bagx			
	ความหมาย	เปิด	เจ็ด	มด	ชั้นน้ำ	เลือด	ขาว			

ตัวอย่างการเขียนอักษรภาษาดัง

gail	naih	jang	Leecl	Gaeml	Gaeml	daol	mee	be
อัน	นี้	เป็น	อักษร	กัม	ตั้ง	เรา	มี	แปด
				(ตั้ง),				
xe	wee	nye	nya	Guiv	Fuc Na	Guuangs	Fuc Be	
bc	nh	nc,	oh	Xul	mc	Xih	ec	
สิบ	หมื่น	คน,	เนา	ก๊วย	หู่	กว้างซี	หู่เป่ย์	
		(อยู่	โจว	หนาน)				

บทสรุป

บทความนี้เป็นบทความเชิงพรรณนาลักษณะของภาษาดัง ในมุมมองของนักวิชาการจีน ภาษาดังเป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้อยของจีนชื่อ ตัง หรือ กัม มีถิ่น

ฐานอยู่ในประเทศจีน นักวิชาการจีนยังคงจัดภาษาตั้งไว้ในภาษาตระกูลใหญ่จีน-ทิเบต สาขาจ้วง-ต้ง แขนงต้ง-ส่วย แต่นักภาษาศาสตร์ปัจจุบันแยกภาษาตระกูลไทออกมาจากตระกูลใหญ่จีน-ทิเบตแล้ว ภายในตระกูลไทแบ่งเป็นภาษาไทยแท้ ภาษาที่ใกล้ชิดกับภาษาไทยและภาษาที่เกี่ยวข้องกับตระกูลไท ภาษาตั้งที่กล่าวถึงในบทความนี้จัดเป็นภาษาที่ใกล้ชิดกับตระกูลไท เป็นระดับความสัมพันธ์แบบลูกพี่ลูกน้องกับภาษาไทยแท้ นักภาษาศาสตร์เรียกชื่อว่า ตระกูลกัม-ส่วย คำว่า “กัม” ก็มีที่มาจากชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งของภาษาตั้งนั่นเอง ซึ่งในการจัดแขนงภาษาของนักวิชาการจีน ก็มีแขนงต้ง-ส่วย ซึ่งก็ตรงกับตระกูลกัม-ส่วย ที่แยกออกมาเอง

จากการจัดตระกูลภาษาแบบนักวิชาการจีน จะเห็นว่าในระดับแขนง มีจ้วง-ไต ต้ง-ส่วย และหลี ซึ่งในแขนงจ้วง-ไต มีภาษาจ้วง ภาษาไต และภาษาบู้อี ทั้งสามภาษานี้มีระบบเสียง วงคำศัพท์ ไวยากรณ์ใกล้ชิดกันมากพื้นที่อยู่อาศัยก็ใกล้ชิดกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาตั้งซึ่งเป็นคนละแขนง แม้จะมีลักษณะร่วมของภาษาไทยอยู่ คือ มีเสียงหางสระ มีเสียงวรรณยุกต์ มีคำศัพท์ร่วมเชื้อสายส่วนหนึ่ง แต่ก็เห็นความแตกต่างในเรื่องของวงคำศัพท์เฉพาะเผ่าพันธุ์ที่ไม่ร่วมเชื้อสาย ตลอดจนระบบไวยากรณ์ที่สามารถแยกออกมาจากแขนงจ้วง-ไตได้ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- เมฆม สอดส่องกฤษ. 2554. สารานุกรมชนกลุ่มน้อยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สุริยา รัตนกุล. 2548. นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์: ภาษาตระกูลไท. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- 丁邦新, 孙宏开. 2000. 汉藏语同源词研究. 南宁: 广西民族出版社 (ดิงปางซินและซุนหงคาย. 2000. การศึกษาวิจัยคำศัพท์ร่วมเชื้อสายตระกูลจีน-ทิเบต. หนานหนิง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์กว้างซี.)
- 广西民语工委. 2014. 侗语. 广西壮族自治区少数民族语言工作委员会网 . <http://www.gxmyw.com.cn>. 搜索日期 :2015 年 8 月 10 日 . (คณะกรรมการทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์. 2013. ภาษาตั้ง. คณะทำงานทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยเขตปกครองตนเองชาวจ้วงกว้างซี <http://www.gxmyw.com.cn> 10 สิงหาคม.)
- 黄婧, 李庆福. 2011. 侗族语言使用现状及发展趋势. 《人民论坛》北京: 人民日报社. 11期. (หวางจิงและหลี่ชิงฝู. 2011. "แนวโน้มพัฒนาการ

- การใช้ภาษาของชาวต้ง.” วารสารวิชาการเสวนาชาติพันธุ์. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์หนังสือพิมพ์ประชาชน. 11)
- 梁敏. 1979. 《侗语简志》北京: 民族出版社. (เหลียงหมิ่น. 1979. **ปริทรรศน์ภาษาต้ง**. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์)
- 梁敏. 1980. 《毛难语简志》北京: 民族出版社. (เหลียงหมิ่น. 1980. **ปริทรรศน์ภาษาเหมานาน**. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์)
- 梁思娥. 2012. 《侗语量词音变的调查研究》贵州民族大学说是学位论文, 贵州. (เหลียงซือเอ้อ, 2012. **การศึกษาวิจัยการแปรเสียงของคำลักษณนามในภาษาต้ง**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยชาติพันธุ์กู่โจว.)
- 龙耀宏. 2010. 侗语方言复音词的历史来源探析. 贵州: 贵州民族学院学报. (哲学社会科学版)(4). (หลงยาวหง. 2010. “การวิเคราะห์ความเป็นมาของเสียงควบกล้ำในภาษาถิ่นต้ง.” กู่โจว: วารสารวิชาการวิทยาลัยชาติพันธุ์กู่โจว ฉบับปรัชญาและสังคมศาสตร์. 4)
- 欧亨元. 2004. 《侗汉词典 (Cic deenx Gaeml Gax)》北京: 民族出版社. (โอเอียงฮวน. 2004. **พจนานุกรมภาษาต้ง-ฮั่น**. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์.)
- 欧阳觉亚, 郑贻青. 1980. 《黎语简志》北京: 民族出版社. (โอวหยางเจี๋ยย่า, เจิ้งอี้ชิง. 1979. **ปริทรรศน์ภาษาหลี่**. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์.)
- 石长井. 2005. 侗语方言词汇差异分析研究. 贵州: 贵州民族学院学报. (สื่อฉางจิ่ง. 2005. “การศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างของวงคำศัพท์ภาษาถิ่นต้ง.” กู่โจว: วารสารวิชาการวิทยาลัยชาติพันธุ์กู่โจว.)
- 石林. 1997. 《侗语汉语语法比较研究》北京: 中央民族大学出版社. (สื่อหลิน. 1997. **การเปรียบเทียบไวยากรณ์ภาษาต้งและภาษาจีน**. ปักกิ่ง, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยชาติพันธุ์ส่วนกลาง)
- 石庆章. 2013. 侗语南北部方言词汇差异比较研究. 文档之家. <http://www.doczj.com> 搜索日期: 2015 年 8 月 10 日. (สื่อชิงจาง. 2013. **การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของวงคำศัพท์ภาษาถิ่นต้งเหนือและต้งใต้**. เว็บไซต์บ้านเอกสาร. <http://www.doczj.com> สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม.)

石愿兵.2006.《侗语语法特点简介》通道文化遗产网.

<http://leecgaeml.blog.163.com>. 搜索日期 2015 年 8 月 10 日.
(สือย่วนบิง. 2006. บทพรรณนาลักษณะเด่นทางไวยากรณ์ภาษาต้ง. เว็บไซต์มรดกทางวัฒนธรรมทงต้าว. <http://leecgaeml.blog.163.com>) 10 สิงหาคม.

覃晓航.1992. 汉台语关系研究综述. 贵州:贵州民族研究. (ถ่านเสี่ยวหาง.1992.บทประมวลความรู้ความสัมพันธ์ของภาษาจีนกับภาษาตระกูลไท.ก๊วยโจว: ศูนย์วิจัยชาติพันธุ์ก๊วยโจว.)

王均, 郑国乔.1979.《仡佬语简志》北京: 民族出版社. (หวางจวิน, เจิ้งกั๋วเฉียว.1979. ปรีทรรศภาษามู่หล่าว. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์.)

韦庆稳,覃国生. 1980.《壮语简志》北京:民族出版社. (เหว่ยชิงเหวินและถ่านกั๋วอิง.1980.ปรีทรรศภาษาจ้วง. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์.)

吴平欢.2012.《基础侗语课堂 1-15》优酷网.

http://www.youku.com/playlist_show/id_18045177.html. 搜索日期:
2015 年 8 月 10 日. (อูผิงฮวน.2012. ห้องเรียนภาษาต้งพื้นฐาน 1-15. เว็บไซต์โยวู่. http://www.youku.com/playlist_show/id_18045177.html. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม.

新浪微博。Xīnlàng wēi bó. 2015. 汉语方言发音字典 Hànyǔ fāngyán fāyīn zìdiǎn. <http://cn.voicedic.com/> 搜索日期: 2015 年 5 月 26 日。
(Xinlang Weibo. 2015. พจนานุกรมเสียงภาษาถิ่นจีน. <http://cn.voicedic.com/> 26 พฤษภาคม)

邢公畹. 1993. 汉台语比较研究中的深层对应. 北京: 民族语文. (สิงกงหว่าน.1993.ความสอดคล้องเชิงลึกของงานวิจัยเปรียบเทียบภาษาจีนกับภาษาตระกูลไท. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาชาติพันธุ์.)

杨汉基. 1993. 简明侗语语法. 贵阳: 贵州民族出版社. (หยางฮั่นจี. 1993. สังเขปไวยากรณ์ภาษาต้ง. กุ้ยหยาง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์ก๊วยโจว.)

喻翠容. 1980.《布依语简志》北京: 民族出版社. (ยวี่ซุ่ยหรง. 1980. ปรีทรรศภาษาบู้อี้. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์.)

- 喻翠容, 罗美珍. 1979. 《傣语简志》北京: 民族出版社. (ยวีชอุยทรง, หลัวเหมยเจิน. 1980. **ปริทรรศน์ภาษาไต**. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์.)
- 张凤. 2013. 试论汉字型文字的反切字. 重庆: 重庆三峡学院学报 (4). (จางเฟิง. 2013. “บทบรรยายอักษรเสียงอ่านของอักษรจีน.” นงซิง: **วารสารวิชาการวิทยาลัยชานเสียนจง**. 4)
- 张均如. 1980. 《水语简志》北京: 民族出版社. (Zhang Junru. 1980. **ปริทรรศน์ภาษาสูย**. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ชาติพันธุ์.)
- 张鹏. 2014. 侗族语言文字以及具有代表性的文学作品. 中国民族宗教网. <http://www.mzb.com.cn> 搜索日期: 2015 年 8 月 10 日. (จางเฟิง. 2012. **อักษรภาษาต้งและผลงานวรรณกรรมชั้นเอก**. เว็บไซต์ศาสนาชาติพันธุ์จีน. <http://www.mzb.com.cn> สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม .
- 赵丽明. 1990. 《方块侗字与汉字侗文》天津: 天津古籍出版社. (จ้าวลี่หมิง. 1990. **อักษรเหลี่ยมภาษาต้งกับอักษรจีนภาษาต้ง**. เทียนจิน: สำนักพิมพ์เอกสารโบราณเทียนจิน.)
- 中国百度百科网. 2015. 《侗族》 <http://baike.baidu.com/view/4133.htm>. 搜索日期: 2015 年 5 月 26 日. (Zhongguo Baidu Baiken. 2015. **กลุ่มชาติพันธุ์ต้ง**. <http://baike.baidu.com/view/4133.htm>. 26 พฤษภาคม)
- Brown, J. Marvin .1965. “From Ancient Thai to Modern Dialects.” In **From Ancient Thai to Modern Dialects, and Other Writings on Historical Thai Linguistics**, pp. 69-254. Bangkok : White Lotus.
- Chamberlain, James R. 1972. ‘The Origin of The Southwestern Tai’ in **Bulletin des Amis du Royaume Laos**, 7-8:233 – 44 Vientiane.
- Gedney, William J. 1972. ‘A checklist for determining tones in Tai dialects’ , in **Studies in Linguistics in honor of Georg L.Trager**. Mouton : The Haug.
- Haudricourt, A.G.1961. “Bipartition et tripartition des systems de tons dans quelques langues d’Extrem-Orient”, BSLP 56.1:168-80 (English translation by.C.Court 1972,) in **Phonetics and Phonology**, Bangkok : Central Institute for English Language.

- Li Fang Kuei.1959. "Classification by vocabulary : Tai Dialects" in **Anthropological Linguistics**,1.2,15-21.
- Long, Y. Zheng, G., & Geary, D. N. 1998. **The Dong language in Guizhou Province, China**. Summer Institute of Linguistics and the University of Texas at Arlington publications in linguistics, publication 126. Dallas, TX: Summer Institute of Linguistics.
- Yang Wenchun. 2010. 侗语指示代词结构的句法分析 。 MA Research Paper .Degree of Master of Chinese Linguistics and Language Acquisition, The Chinese University of Hong Kong. (หยางเหวินชุน . 2010. การวิเคราะห์โครงสร้างประโยคของคำบ่งชี้ในภาษาต้ง.บทความวิจัยระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาษาจีนฮ่องกง)